

LAATUA OSAAMISPERUSTEISIIN ARVIOINTIKÄYTÄNTEISIIN VAPAASSA SIVISTYSTYÖSSÄ

Hanne Koli

Hanne Koli

Laatua osaamisperusteisiin arviointikäytänteisiin vapaassa sivistystyössä

ISBN 978-952-68624-9-1 (PDF)

Copyright

© 2024 Hanne Koli

KUSTANTAJA

House of Leading & Learning Oy

www.holl.fi

+358 -50-582 9595

info@holl.fi

Tämän teoksen kirjoittamiseen on saatu taloudellista tukea Suomen tietokirjailijat ry:ltä.

**LAATUA
OSAAMISPERUSTEISIIN
ARVIOINTIKÄYTÄNTEISIIN
VAPAASSA SIVISTYSTYÖSSÄ**

Hanne Koli

SISÄLTÖ

OSA 1 KOHTI OSAAMISPERUSTEISTA ARVIOINTIA VA-
PAASSA SIVISTYSTYÖSSÄ

OSA 2 OSAAMISPERUSTEISUUS

OSA 3 OPPIMISTULOKSIA JA TAITOTASOJA

OSA 4 OPPIMISEN ARVIOINTI

OSA 5 ARVIOINTIKEHIKKO

OSA 6 MENETELMIÄ OSAAMISEN ARVIOINTIIN

OSA 7 OSAAMISPERUSTEISTEN KURSSIEN JA ARVIOIN-
NIN SUUNNITTELU

Kirjan idea

Tämän kirjan pyrkimyksenä on auttaa vapaan sivistystyön oppilaitoksen käytännön arvioinnin kehittämistyössä. Kirja etenee teemoittain ja sisältöalueittain. Voit itse valita miten tätä kirjaa käytät: haluatko lukea sen alusta loppuun kronologisessa järjestyksessä vai haluatko siirtyä suoraan siihen teemaan, joka sinua kiinnostaa. Voit käyttää tätä kirjaa myös käsikirjana keskittyen tilanteen mukaan valitsemaasi aiheeseen. Jokainen luku on oma kokonaisuutensa. Alkuvaiheen luvut 1–3 taustoittavat kirjaa. Niissä käsitellään vapaata sivistystyötä toimintaympäristönä, osaamisperusteisuutta ja sen taustaa sekä arviointiajattelua. Luvut 4–8 taas tarjoavat käytännönläheisiä ideoita oppilaitoksen arviointitoiminnan kehittämiseen.

Tämä opas on tarkoitettu suunnittelua ohjaavaksi välineeksi vapaan sivistystyön koulutussuunnittelijoille ja kouluttajille osaamisperusteisten kursien arvioinnin suunnitteluun.

Kirjan käytännönläheinen idea on syntynyt kouluttaessani vapaan sivistystyön oppilaitosten henkilöstöä osaamisperusteiseen ajatteluun: osaamisperusteisten kurssien suunnitteluun ja osaamisen arvioinnin suunnitteluun eli osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Osaamisperusteisuudesta ja osaamisen tunnistamisesta /tunnustamisesta vapaassa sivistystyössä löytyy paljon tietoa Opetushallituksen sivuilta. Tässä oppaassa johdattelen opettajia ja koulutuksen suunnittelijoita etenemään käytännönläheisesti opiskelijan osaamisen arviointityöhön ja kurssien suunnitteluun.

Osaamisperusteisuudessa on kysymys suuresta muutoksesta niin ajattelussa kuin käytänteissäkin. Syvällisen käsitteellisen muutoksen apuna ja edistäjänä toimii usein asian toiminnaksi muuttaminen. Kun asia nähdään toiminnassa, niin sitä päästään toteuttamaan ja toteutusten myötä oppimaan ja kehittymään.

OSA 1 KOHTI OSAAMISPERUSTEISTA ARVIOINTIA VAPAASSA SIVISTYS- TYÖSSÄ

Vapaan sivistystyön merkitystä ja taustaa

Vapaa sivistystyö on ollut kauan keskeinen ja tärkeä osa monen suomalaisen arkea. Suomen ensimmäisen kansanopiston perusti Sofia Hagman Kangasalalle vuonna 1889. Hän halusi luoda kansanopiston avulla kaikille yhteisen kansansivistyksen. Hän korosti syvällistä opiskelijakeskeistä oppimista ja kulttuurishistoriallista identiteetin rakentamista.

Suomessa vapaan sivistystyön opintoja tarjotaan kansanopistoissa, kansalais- ja työväenopistoissa, kesäyliopistoissa, urheiluopistoissa ja opinto-keskuksissa. Lisäksi erilaiset sivistys- ja neuvontajärjestöt järjestävät aikuiskasvatusopintoja. Vapaan sivistystyön organisaatioista on tullut yhä

enemmän aikuiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen järjestäjiä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskelu on omaehtoista aikuisiällä toteutettua omiin intresseihin ja opiskelutavoitteisiin liittyvää toimintaa. Opinnot ovat yleissivistäviä, yhteiskunnalliseen osallistumiseen painottuneita opintoja sekä harrastuksiin valmentavia opintoja. Opiskelu vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vaihtelee iltaopiskelusta kokopäiväisiin lyhyt- ja pitkäkestoi- siin kursseihin, etäopiskeluun tai intensiivikursseihin. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat osa Suomen aikuiskoulutusjärjestelmää.

Jyri Manninen ja Saara Luukannel ovat tutkineet vapaan sivistystyön opin- tojen merkitystä ja vaikutuksia. Tutkimuksessa arvioitiin vapaan sivistys- työn piiriin kuuluvien opintojen vaikutuksia aikuisopiskelijoiden näkökul- masta. Opiskelumotiiveissa korostuvat kiinnostavien asioiden oppiminen, sosiaalinen vuorovaikutus ja vaihtelunhalu, mutta opiskelulla voi olla myös ammatillisia tavoitteita. Vapaalla sivistystyön opintoihin osallistumisen motiivit vaihtelevat ja opinnoilla on suuri merkitys ihmisten elämässä.

Opintojen tunnistaminen ja tunnustaminen

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa suoritettut opinnot voidaan tunnistaa ja tunnustaa muissa oppilaitoksissa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos opiskelija suorittaa opinnot vapaan sivistystyön oppilaitoksessa ja nämä opinnot vastaavat suoritettavan tutkinnon tai koulutuksen ammattitaitovaatimuk- sia tai osaamistavoitteita, niitä voidaan tunnustaa tai hyväksyä osaksi opintoja tai ammatillista tutkintoa. Ne voidaan siis joko tunnustaa, sisäl- lyttää tai hyväksilukea osaksi opintosuorituksia tai ammatillista tutkintoa (Oph).

Vapaan sivistystyön opintoja on ollut mahdollisuus 1.8.2021 alkaen viedä kansalliseen KOSKI-tietovarantoon. KOSKI-tietovaranto on Opetushallituk- sen ylläpitämä koulutuksen opintosuoritus- ja tutkintotietoja sisältävä val- takunnallinen tietovaranto. Vapaatavoitteisten koulutusten vieminen KOSKI-tietovarantoon on nyt myös mahdollista.

Opintojen tietovarantoon viemisen edellytyksenä on, että opinto on kuvattu osaamisperusteisesti, se on ennakkoon selkeästi mitoitettu ja arvioitu. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kullekin tietovarantoon vietävälle opinnolle on määritelty osaamistavoitteet, joiden pohjalta opiskelijan opintosuorituksen arviointi voi tapahtua.

Tarve osaamisperusteiseen arviointiosaamiseen

Aina kun koulutuksen järjestämiseen ja toteuttamiseen tulee uusi asia tai asia, joka pitää ajatella uudella tavalla, vaatii se asiaan syvästi perehtymistä ja asian oppimista. Kun jokin asia muuttuu perustavanlaatuisesti, edellyttää se henkilöltä käsitteellistä muutosta. Ei riitä, että osaa uudet sanat ja käsitteet. Pitää osata myös toimia niiden ja niihin liittyvien periaatteiden mukaan.

Arviointia on vapaassa sivistystyössä tehty vaihtelevasti, eri tavoilla ja eri yhteyksissä. Uusi osaamisperusteinen arviointi edellyttää osaamisperusteista arviointiosaamista. Tämän tarve on suuri. Osaamisen arvioinnin merkitystä on pohdittava vapaan sivistystyön toimijoiden keskuudessa yleisestikin. Samoin sitä, mitä osaamisperusteinen arviointiosaamisen yleensäkin tarkoittaa. Näin päästään kohti yhteistä ymmärrystä ja opitaan käyttämään käsitteitä samansuuntaisesti ja oikein.

Arvioinnilla on eri tutkimuksissa todettu olevan suuri merkitys opiskelijoiden oppimista ohjaavana tekijänä. Tämä tarkoittaa sitä, että kurssin/koulutuksen arviointikriteerit ja tavat ohjaavat opiskelijan toimintaa: hän suuntaa toimintaansa sen suuntaiseksi, mitä arvioinnissa on ilmaistu.

Osaamisen arviointi koskee sekä oppivelvollisuuden piiriin kuuluvia ja vapaaehtoisia koulutuksia. Oppimisvelvollisuuteen kuuluvia opintoja arvioidaan niille erikseen kehitettyjen kriteerien mukaan. Samoin muiden oppilaitosmuotojen opintojen arviointi määräytyy niiden arviointiohjeistusten mukaan.

Vapaatavoitteisten koulutusten arviointi onkin arviointikehittämisen keskiössä. Siihen liittyvät arviointikäytänteet on mietittävä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa huolellisesti.

Opetushallitus on julkaissut oppaan '*Opas osaamisperusteiseen arviointiin vapaassa sivistystyössä*'. Siinä kuvataan hyvin osaamisperusteisen ajattelun kokonaisuutta kurssien suunnittelusta arvioinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen asti. Oppaassa ohjataan oppilaitoksia osaamisperusteisuuteen siirtymiseen vaihe vaiheelta. Oppaan tarkoituksena onkin nimenomaan toimia arvioinnin ja sen kehittämisen tukena, niin oppilaitoksen kuin yksittäisen opettajan tasolla.

Oppaassa todetaan, että varsinainen käytännön arvioinnin kehittämistyö ja siihen liittyvät käytännön toimenpiteet jäävät kunkin oppilaitoksen omaksi tehtäväksi.

Osaamislähtöinen ajattelu oppilaitoksessa

Osaamislähtöistä ajattelua voi lähestyä monesta lähtökohdasta

1. osaamisperusteisuuteen valmistautuminen ja perehdyttäminen oppilaitoksessa
2. osaamisperusteisten kurssien suunnittelu
3. opiskelijan osaamisen arviointikäytänteet

Nämä kaikki kolme osa-aluetta muodostavat kokonaisuuden, jossa koulun henkilöstö, koulutussuunnittelijat, kouluttajat/opettajat ja opiskelijat toimivat. Näiden kolmen kautta näkyy ajallisesti etenevä toiminta: ensin valmistaudutaan osaamisperusteisuuteen, sitten suunnitellaan osaamisperusteisia kursseja ja koulutuksia ja lopuksi arvioidaan opiskelijan osaamista. Tämä voidaan nähdä myös kehänä, jossa kaikki osa-alueet ovat riippuvaisia toisistaan ja vaikuttavat toisiinsa.

Osaamisperusteisuuden valmistautuminen oppilaitoksessa

Osaamisperusteisuuden valmistautuminen alkaa asiaan perehtymisestä. Mieti seuraavia kysymyksiä:

Miten oppilaitos valmistautuu asiaan?

Miten oppilaitoksessa ohjeistetaan ja perehdytään asiaan?

Miten ohjeistetaan osaamislähtöisen kurssin suunnitteluun?

Miten ohjeistetaan opiskelijan osaamisen arviointikäytänteisiin?

Osaamisperusteisuus vaatii oppilaitoksen yhteisten käytänteiden suunnittelua.

1. oppilaitoksen yhteisen arviointikehikon laatiminen
2. osaamislähtöisen kurssin suunnittelu
3. opiskelijan osaamisen arvioinnin suunnittelu
4. opiskelijan osaamisen arvioinnin toteuttaminen

Oppimista tapahtuu jatkuvasti

Elinikäinen oppiminen (lifelong learning) tarkoittaa yksilön kohdalla jatkuvaa prosessia, jossa yksilö hankkii, ylläpitää ja kehittää tietojansa, taitojaan ja pätevyksiään läpi elämänsä eri vaiheissa ja erilaisissa tilanteissa. Elinikäinen oppiminen lähestymistapana korostaa oppimisen merkitystä koko elämän ajan ja myös tunnustaa, että oppiminen ei rajoitu koulutusinstituutioissa opiskeltuun tai nuoruuteen, vaan oppimista tapahtuu jatkuvasti ja moninaisissa ympäristöissä läpi elämän. Onkin vaikeaa hahmottaa, milloin joku on oppinut jotakin koulutuksen yhteydessä tai seurauksena tai onko oppiminen tapahtunut koulutuksen ulkopuolella, vaikka samaan aikaan.

Elinikäinen oppiminen kattaa monia erilaisia oppimisen muotoja ja oppimisen paikkoja sekä yhteyksiä.

1. Muodollinen koulutus, jolloin oppiminen tapahtuu perinteisissä koulutuslaitoksissa, kouluissa, yliopistoissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa.

2. Epämuodollinen oppiminen, jolloin oppiminen tapahtuu yhteisöissä, organisaatioissa tai vapaa-ajalla. Oppiminen ei ole tällöin sidoksissa perinteisiin koulutusinstituutioihin.

3. Informaali oppiminen, jolloin oppiminen tapahtuu päivittäisessä elämässä, työssä, perheessä tai harrastuksissa. Oppiminen voi olla joko tietoista tai tiedostamatonta.

OSA 2 OSAAMISPERUSTEISUUS

Mitä osaamisperusteisuudella tarkoitetaan?

Osaamisperusteisuus tarkoittaa oppimis- ja osaamislähtöistä tapaa organisoida ja toteuttaa opetusta. Sillä tarkoitetaan siis koulutuksen ja oppimisen lähestymistapa, jossa keskitytään oppijoiden todellisten taitojen ja pätevyyksien kehittämiseen sekä niiden arviointiin ja tunnustamiseen. Tämä lähestymistapa korostaa käytännön tietoja/taitoja ja osaamista sekä niiden soveltamista erilaisissa tiedon käyttötilanteissa, siis ei pelkästään teoreettista tietoa oppimisen tavoitteena.

Osaamisperusteisuudessa oppijan edistymistä arvioidaan eli mitataan sen perusteella, mitä hän osaa ja pystyy tekemään, ei vain siitä, mitä hän

tietää. Osaamisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, miten hyvin oppija pystyy itse osoittamaan osaamistaan, soveltamaan oppimaansa käytännön tilanteissa ja ratkaisemaan vaikka toiminnassa ilmeneviä ongelmia. Tämä lähestymistapa pyrkii vastaamaan nykyaikaisen yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin, joissa korostetaan käytännön taitoja, ongelmanratkaisukykyä ja kykyä sopeutua muuttuviin tilanteisiin. Tämä on siten keskiössä myös elinikäisen oppimisen ideassa.

Osaamisperusteisuus asiana voi ilmetä oppilaitoksessa sen opetussuunnitelmissa, oppimistavoitteissa, opetusmenetelmissä, arviointikäytännöissä ja osaamisvaatimuksissa. Osaamisperusteisuuden keskeinen idea on se, että opiskelijat osallistuvat itse aktiivisesti oman opiskelunsa ja oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Osaamisperusteisuus tarkoittaa myös sitä, että opiskelijat saavat palautetta ja ohjausta osaamisensa kehittämiseksi.

Osaamisperusteisuus on laajasti keskusteltu, kritisoitukin, mutta hyväksytty lähestymistapa nykyaikaisessa koulutuksessa. Osaamisperusteisuutta pyritään integroimaan ympäri maailmaa eri koulutusjärjestelmiin vastaamaan muuttuvia työelämän ja yhteiskunnan tarpeita.

EQF-pätevyysviitekehys osaamisperusteisuuden taustalla

EQF eli European Qualifications Framework on eurooppalainen pätevyysviitekehys, joka on luotu helpottamaan erilaisten koulutusten (myös eri koulutustasojen) ja pätevyysien vertailua ja ymmärtämistä Euroopassa. EQF pyrkii edistämään avoimuutta, liikkuvuutta ja tunnustamista eri maiden koulutusjärjestelmissä ja työmarkkinoilla.

Tärkeimmät piirteet ja periaatteet EQF:ssä ovat seuraavat:

1. EQF jaetaan kahdeksaan tasoon, jotka kuvastavat erilaisia pätevyys- ja osaamistasoja. Tasoja kuvataan yleisesti erilaisten osaamisen ja pätevyysien osoittimien, kuten tietojen, taitojen ja pätevyysien avulla.

2. EQF perustuu osaamisperusteiseen lähestymistapaan, jolloin pätevyudet määritellään ja tunnustetaan sen perusteella, mitä yksilö osaa tehdä, sen sijaan että keskityttäisiin pelkästään tietoihin ja koulutukseen.

3. EQF toimii vertailupohjana kansallisille pätevyysviitekehyksille, jotka ovat jäsenvaltioiden omia pätevyysviitekehyksiä. EQF:n avulla kansallisia pätevyysjärjestelmiä voidaan vertailla ja yhdenmukaistaa helpottaen pätevyysien tunnustamista ja liikkuvuutta Euroopassa.

EQF pyrkii helpottamaan pätevyysien tunnustamista ja vertailua eri maiden välillä sekä edistämään elinikäistä oppimista ja koulutuksen laadun parantamista. Se on merkittävä työkalu Euroopan koulutus- ja työmarkkina-alueen kehittämisessä.

EQF auttaa myös Suomen sisällä eri koulutusten vertailua ja siten edistää koulutusten välistä tasa-arvoisuutta sekä yhdenmukaisia käytänteitä.

EQF:n 8 tasoa kuvattuna pätevyysviitekehyksenä

Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF) jaetaan kahdeksaan tasoon, jotka kuvastavat erilaisia pätevyys- ja osaamistasoja seuraavasti:

Taso 1: Perustiedot ja -taidot. Tällä tasolla henkilöllä on perustiedot ja -taidot, jotka ovat tarpeen yksinkertaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä.

Taso 2: Perustaidot. Tällä tasolla henkilöllä on perustaidot, jotka ovat tarpeen työelämän ja arkielämän yksinkertaisissa tilanteissa.

Taso 3: Ammatillinen pätevyys. Tällä tasolla henkilöllä on ammatillinen pätevyys, joka vaaditaan monimutkaisemmissa työtehtävissä ja vastuullisissa tehtävissä.

Taso 4: Ammatillinen pätevyys ja edistyneet taidot. Tällä tasolla henkilöllä on edistyneet taidot ja ammatillinen pätevyys, jotka ovat tarpeen monimutkaisissa ammatillisissa tehtävissä ja vastuullisissa rooleissa.

Taso 5: Ammatillinen pätevyys ja asiantuntijuus. Tällä tasolla henkilöllä on syvällistä asiantuntemusta ja ammatillista pätevyyttä, jotka ovat tarpeen itsenäisessä työssä ja johtotehtävissä.

Taso 6: Korkeakoulututkinto. Tällä tasolla henkilöllä on korkeakoulututkinto, joka osoittaa syvällistä ja erikoistunutta osaamista tietyllä alalla.

Taso 7: Maisterin tutkinto. Tällä tasolla henkilöllä on maisterin tutkinto, joka osoittaa edistynyttä ja monipuolista osaamista tietyllä alalla.

Taso 8: Tohtorin tutkinto. Tällä tasolla henkilöllä on tohtorin tutkinto, joka osoittaa korkeatasoista ja erikoistunutta tutkimus- ja kehitysosaamista tietyllä alalla.

EQF auttaa hahmottamaan vapaan sivistystyön oppilaitosten vapaatavoitteisten kurssien ja koulutusten arvioinnin suunnittelussa sekä muiden koulutusten sijoittumisessa eri tasoille.

Kurssien sijoittuminen eri osaamisen taitotasoille

Vapaassa sivistystyössä kurssien oppimistulokset vaihtelevat tasojen 1–5 välillä. 1 ja 2 taso voi olla harrastuspohjaisen kurssin osaamistasoa. 3 ja 5 tasot taas ovat ammatillisen osaamisen tasoja, joita voidaan opiskella vapaassa sivistystyössä. Taso 5 kuvaa hyvin esimerkiksi työnohjaajan koulutuksen tavoitetasoa. 6 ja 7 tason opintoja voidaan järjestää vapaan sivistystyön oppilaitoksissa yhteistyössä korkeakoulujen kanssa.

Esimerkki EQF-tasot ja käsityöosaamisen kehittyminen

Esimerkki on ideoitu tähän, ei siis mikään virallinen. Huom! Käsityötä ei ole tässä yksilöity tietyksi käsityön osa-alueeksi).

EQF-taso 1–2: Perustaidot ja -taidot: Henkilö on aloittelija käsityössä. Hänellä on perustiedot ja -taidot käsityön perusteista ja yksinkertaisista käsityötekniikoista.

EQF-taso 3–4: Ammatillinen pätevyys ja keskitason osaaminen: Henkilöllä on perustason ammattitaito ja osaaminen käsityössä, ja hän pystyy toteuttamaan monipuolisesti erilaisia käsityöprojekteja. Hän saattaa olla käsityöläinen.

EQF-taso 5–6: Ammattitaito ja edistynyt osaaminen: Henkilö on käsityöammattilainen. Hänellä on syvällisempää osaamista käsityöalan tekniikoista ja materiaaleista, ja hänellä on kykyä toimia itsenäisesti ja vastuullisesti käsityöprojektien parissa.

EQF-taso 7: Maisterin tutkinto: Henkilö on käsityöalan asiantuntija. Hänellä on maisterin tutkinto käsityöalan erikoistumisesta tai siihen liittyvältä alalta, ja hänellä on syvällistä tietoa käsityöalan kehittämisestä, tutkimuksesta ja opetuksesta.

EQF-taso 8: Tohtorin tutkinto: Henkilö on käsityöalan tutkija. Hänellä on tohtorin tutkinto käsityöalan tutkimuksesta tai siihen liittyvältä alalta, ja hänellä on korkeatasoista asiantuntemusta käsityöalan tutkimuksesta, kehittämisestä ja innovoinnista. Hän voi toimia esimerkiksi tutkijana, opettajana tai alan asiantuntijatehtävissä.

Mitä osaamisella tarkoitetaan?

Osaamisperusteisuuteen kuuluu itse osaamiskäsitteen pohdinta. Mitä osaamisella siis tarkoitetaan? Osaamisperusteisessa lähestymistavassa pätevyudet eli osaamiset määritellään ja tunnustetaan sen perusteella, mitä yksilö **osaa tehdä**. Osa tehdä pitää sisällään myös sen, että osaa osoittaa eli tehdä näkyväksi sen, että osaa.

Tiedot eivät siis riitä yksinomaan osaamiseksi tai se, että käy tai on käynyt jotakin kurssia. Osaaminen on siis tämän ajattelutavan mukaan jotakin, mitä henkilö osaa tehdä. Osaaminen tarkoittaa, että henkilö osaa tehdä jotakin jossakin asiayhteydessä. Osaaminen käsitteenä on hankala käsittää ennen kuin siihen perehtyy ja luo sille itse merkityksiä.

Sama osaamislause - arviointikriteereillä erilaiset tulkinnat

Osaaminen eli 'osaa tehdä' kuvataan yleensä ns. neutraalina ilmaisuna. Sanotaan, että henkilö osaa tehdä jotakin jossakin asiayhteydessä. Ei siis sanota vielä, miten henkilö osaa. Miten -sana viittaa tekemisen toiminnassa näkyvään laatuun: hyvin, johdonmukaisesti, tilanteen edellyttämällä tavalla, yksittäisessä tilanteessa jne. Sama osaamislause voi olla vähemmän vaativa vähemmän vaativassa yhteydessä ja erittäin vaativa toisessa vaativammassa yhteydessä.

Arvioinnin ts. arviointikriteerien tehtävä on tarkentaa osaamista ja tuoda tunnistettavat kriteerit osaamiselle. Arviointikriteerit toimivat osaamisen tulkitsijoina. Osaamisen arviointikriteerit vievät siis eri osaamistasoille ja vastaavat kysymykseen, miten hyvin henkilö osaa ao. asian. Henkilö voi olla lähtökohtaisesti, vaikka kokematon, aloittelija, kokenut, taitava, osaava, pätevä jne. Arviointikriteerit ovat ne, minkä kautta henkilön osaamista (oppimistuloksia) sitten tarkastellaan ja arvioidaan.

Kolme näkökulmaa osaamiseen

Osaamista voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta käsin. Näitä ovat tiedot eli tiedollinen osaaminen, taidot eli taidollinen osaaminen ja vastuunotto eli ns. asenneosaamisen. Monelle voi herätä kysymys, mikä ero on tiedoilla ja tiedollisella osaamisella sekä taidoilla ja taidollisella osaamisella. Ehkä kysymys on enemmänkin sen valinnan tekemisestä, mitä käsitettä haluaa käyttää.

Tiedollinen osaaminen (tiedot) viittaa henkilön tietämykseen, ymmärrykseen ja tiedon hallintaan tietyllä alalla tai aihealueella. Se kattaa teoreettisen tietämyksen, käsitteet ja periaatteet, jotka liittyvät tiettyyn alaan tai aiheeseen. Tiedollinen osaaminen voi ilmetä esimerkiksi kykynä selittää käsitteitä, muistaa faktoja ja ymmärtää teoreettista taustaa jossakin asiassa. Tiedolliseen osaamiseen liittyy myös osaamisvaatimus, että henkilö osaa tehdä oman tiedollisen osaamisensa näkyväksi eli osaa osoittaa sen.

Taidollinen osaaminen (taidot) viittaa käytännön taitoihin ja kykyyn soveltaa teoreettista tietoa käytännön tilanteissa. Taito siis sisältää aina myös sitä tietoa, mitä taito edellyttää. Se sisältää konkreettisia toimintoja, joita henkilö pystyy suorittamaan, ja se voi ilmetä esimerkiksi kykyä suorittaa fyysisiä tehtäviä, käyttää työkaluja, toimia prosessien mukaisesti, käyttää raaka-aineita tai materiaaleja tai ohjelmistoja, kommunikoida tehokkaasti tai ratkaista ongelmia käytännön tilanteissa. Taidolliseen osaamiseen liittyy myös osaamisvaatimus, että henkilö osaa tehdä oman taidollisen osaamisen eli taitonsa näkyväksi eli osaa osoittaa sen jollakin tavalla.

Vastuunotto tarkoittaa henkilön kykyä ottaa vastuuta omasta toiminnastaan, päätöksistään ja teoistaan. Se sisältää oman toiminnan suunnittelun, valvonnan ja arvioinnin sekä kyvyn kantaa vastuuta omista virheistään ja tehdä tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä. Vastuunottoon sisältyy myös kykyä ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja kehityksestään sekä työskennellä itsenäisesti ja itsenäisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Vastuunottoon voi liittyä vaativammalla tasolla myös vastuunottoa toisten henkilöiden oppimisesta ja kehityksestä. Tämä voi olla kyseessä esimerkiksi, kun tehdään ryhmätöitä ja ollaan osaamistasoissa korkeamman vaatimuksen tasoilla.

Osaamisen osa-alueet kiteytettyinä:

Tiedollinen osaaminen eli tiedot: teoreettinen tietämys ja ymmärrys tietyllä alalla.

Taidollinen osaaminen eli taidot: käytännön taidot ja kyky soveltaa teoriaa käytännössä.

Vastuunotto ja asenteet: kyky ottaa vastuuta omasta toiminnastaan, päätöksistään ja kehityksestään.

OSA 3 OPPIMISTULOKSIA JA TAITOTA- SOJA

Osaamistavoitteet = oppimistulokset

Oppimistulokset ovat niitä tietoja, taitoja ja pätevyyskä, joita opiskelijat ovat hankkineet ja saavuttaneet koulutuksen tai oppimisprosessin aikana. Kurseille kuvataan kurssin aluksi osaamistavoitteet. Kurssin päättyessä tarkastellaan osaamistavoitteita oppimistulosten muodossa. Kuvattu osaaminen on kuvaus yleisellä tavoitteellisella tasolla. Oppimistulos taas viittaa yksilön saavuttamiin tuloksiin, siihen mitä on opittu tai saavutettu kurssin aikana ja lopputulemana.

Oppimistulokset kuvaavat siis asetettujen tavoitteiden konkreettista saavuttamista. Ne auttavat opiskelijoiden ohella opettajia ja oppilaitoksia arvioimaan opiskelijoiden edistymistä ja myös koulutuksen tehokkuutta. Oppimistulos (englanniksi learning outcome) käsitteenä on monelle ehkä konkreettisempi tapa ymmärtää oppimisen tavoitteiden asettamista kuin osaaminen (englanniksi competence).

Osaamisen eri taitotasot

Osaamisella viitataan tietoihin, taitoihin ja asenteisiin. Osaaminen kehittyy vähä vähältä, pala palalta, pienin askelin, joskus suuremmin askelin. Osaaminen on siis aina sitä, että osaa jotakin, ei sitä, ettei osaa. Uuden aihealueen kohdatessaan voi olla, ettei tiedä siitä mitään. Ettei ole koskaan asiaan törmännyt. Mutta kun aloittaa asian oppimisen niin osaaminen kehittyy.

Voimme ajatella ihmisiä eri kokemustasoilla. Aloittelija, edistynyt, kokenut, osaava ja pätevä ovat erilaisia taitotasoja, jotka kuvaavat henkilön osaamisen tasoa ja saavutusta tietyllä aihealueella. Näiden välillä on merkittäviä eroja, jotka voivat vaihdella riippuen alueesta tai asiayhteydestä, jossa ne määritellään.

Seuraavassa yleistasolla muutamia taitotasojen kuvauksia. Niitä vertailemalla voi saada kuvaa siitä, mistä voi tunnistaa eritasoisia osajia ja löytää näiden välillä eroavaisuuksia:

Aloittelija on henkilö, joka on vasta aloittanut tietyllä alueella tai taidossa ja jolla on vähän tai ei lainkaan aiempaa kokemusta tai osaamista kyseisellä alueella. Aloittelija tarvitsee perusteellista ohjausta, opetusta ja harjoittelua kehittääkseen taitojaan ja saavuttaakseen edistyneemmän tason.

Edistynyt henkilö on jo saavuttanut perustaidot tietyllä alueella ja pystyy suorittamaan tehtäviä tai toimimaan itsenäisemmin ja taitavammin verrattuna aloittelijaan. Edistynyt henkilö pystyy jonkin verran kokemusta alalla.

Osaava henkilö on edistyneempi kuin edistynyt ja omaa syvällisemmän ja laajemman osaamisen tietyllä alueella. Osaava henkilö pystyy suoriutumaan monimutkaisemmista tehtävistä tai ongelmanratkaisutilanteista ja hallitsee alaan liittyvät käsitteet, taidot ja menetelmät hyvin.

Pätevä henkilö on korkeimmalla taitotasolla ja hallitsee alansa täysin. Pätevä henkilö pystyy suoriutumaan vaativista ja monimutkaisista tehtävistä tai tilanteista ja kykenee toimimaan itsenäisesti ja tehokkaasti. Pätevänä pidetään yleensä henkilöä, jolla on laaja kokemus ja asiantuntemus tietyllä alalla.

Asiantuntija on henkilö, jolla on syvä ymmärrys alastaan ja laaja kokemus sen eri osa-alueilta, joka on kokenut ja pätevä. Hänen asiantuntemuksensa on tunnustettu niin ammattipiireissä kuin laajemmassakin yhteisössä, ja häntä arvostetaan neuvonantajana ja ratkaisujen tarjoajana monenlaisissa haasteissa.

Näiden taitotasojen välillä on usein asteittaista siirtymistä, ja henkilön taitotaso voi vaihdella eri alueilla tai asiayhteyksissä. On myös huomioitava, että nämä käsitteet voivat vaihdella hieman eri aloilla tai ammateissa, ja niiden määritelmät voivat olla subjektiivisia tietyissä tilanteissa.

Opetus/oppimiskäsitykset opettajan työn taustalla

Opetus- ja oppimiskäsitykset muokkaavat sitä, miten opetus ja oppiminen ymmärretään, järjestetään ja toteutetaan. Niillä viitataan niihin periaatteisiin, uskomuksiin ja näkemyksiin, jotka ohjaavat opettajien ja opiskelijoiden toimintaa ja vuorovaikutusta oppimistilanteissa.

Opettajan käsitys oppimisesta ja opettamisesta ja sitä kautta myös arvioinnista ohjaa opettajan työtä merkittävästi. Voidaan väittää, että ihminen opettaa kuten häntä on opetettu. Hän on sisäistänyt opetuksen maailman omien kokemusten kautta. Näitä käsityksiä voi olla vaikea muuttaa. Mutta ne voidaan muuttaa. Kun oppii suunnittelemaan toisenlaista, tiettyihin päämääriin tähtäävää opetusta, niin muutos onnistuu omien kokeilujen, toteutusten ja uskalluksen myötä.

Omia kursseja suunnitellessa kannattaa miettiä minkälaiseen oppimiseen omalla kurssilla tähtää. Tähtääkö siihen, että oppijoille siirtyy opettajalla olevaa tietoa? Tähtääkö opetus siihen, että opiskelijat oppivat ymmärtämään asioita, joita opiskelevat? Pyritäänkö koulutuksessa käsitteelliseen muutokseen? Onko tarkoitus, että opiskelijoista tulee asioiden tietäjiä, tekijöitä, ymmärtäjiä jne.

Oppiminen tiedon välittämisenä:

Tässä käsityksessä opettaja toimii pääasiallisena tiedon välittäjänä oppilaille, jotka ovat passiivisia vastaanottajia. Oppiminen nähdään tiedon ulkoa opettelemisena ja muistamisena, ja arviointi keskittyy usein tietojen toistoon ja muistiinpanojen tekemiseen.

Oppiminen prosessina

Tämä käsitys korostaa oppimisen rakenteellista ja järjestelmällistä luonnetta. Oppiminen nähdään prosessina, jossa oppilaat rakentavat ymmärrystä käsittelemällä tietoa aktiivisesti ja käyttämällä erilaisia oppimisstrategioita, kuten käsittelyä, analyysiä ja synteesiä.

Oppiminen tiedonrakentamisena

Tässä käsityksessä oppiminen nähdään aktiivisena ja merkityksellisenä prosessina, jossa oppijat rakentavat ymmärrystä omien kokemustensa ja olemassa olevan tiedon perusteella. Opettajan rooli on tukea ja ohjata oppilaita tässä rakennusprosessissa.

Oppiminen kokemuksellisenä

Tämä käsitys korostaa oppimisen perustuvan henkilökohtaisiin kokemuksiin ja vuorovaikutukseen ympäristön kanssa. Oppiminen tapahtuu toiminnan, kokeilujen ja reflektion kautta, ja oppiminen nähdään jatkuvana ja kokonaisvaltaisena prosessina.

Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä opetus- ja oppimiskäsityksistä, ja todellisuudessa niitä on monia erilaisia riippuen koulutusjärjestelmästä, kulttuurista ja yksilöllisistä näkemyksistä. Opetus- ja oppimiskäsitykset vaikuttavat opetusmenetelmiin, arviointikäytäntöihin ja koulutuspolitiikkaan, ja ne ovat keskeisiä opetuksen laadun ja tehokkuuden kannalta.

Pohdi:

Minkälainen käsitys oppimisesta ohjaa sinun opetustyötäsi?

Osaamisen kategoriat ja niihin kuvattavat kriteerit

Yleinen kuvaus kategorian mukaisesta osaamisesta ohjaa kurssille valittavien kriteerien valinnassa. On helpompi valita valmiista kriteeristöstä, kuin keksiä niitä itse. Nämä kuvaukset on kerätty eri ammattikorkeakoulujen ja kesäyliopistojen arviointikehikoista. Ammattikorkeakouluissa osaamisen kehittyminen jaetaan usein aloitusvaiheen opiskelijan osaamiseen ja tutkinnon loppuvaiheen opiskelijan osaamiseen. Tähän on otettu aloitusvaiheen kriteerejä. Näiden avulla voi kehittää omaan oppilaitokseen oman kehikon kuvauksineen. Suunnittelutyössä tulee muistaa oman oppilaitoksen kurssien vaatimustaso. Arviointi ei saa olla liian vaativaa, sen tulee olla linjassa oppilaitoksen opetuksen kanssa.

Alla olevat ammattikorkeakoulujen arviointikehikoista otetut osaamiskriteerit on kuvattu kategorioittain ja osaamisen kehittyminen aloittelijasta, edistyneeksi ja päteväksi. Jokainen pätevän kuvaus sisältää myös edistyneen ja aloittelijan osaamisen.

Tiedollinen osaaminen voidaan jakaa eri tasoille ja kuvata seuraavin lausein:

Osaava osaa käyttää asiantuntevasti ammattikäsitteitä

Edistynyt osaa käyttää johdonmukaisesti/systemaattisesti ammattikäsitteitä

Aloittelija osaa käyttää keskisiä/yksittäisiä ja asianmukaisia ammattikäsitteitä ja näyttää tietoperustaan liittyvä osaamisensa

Koulutusten/kurssien vaikuttavuus ja tuloksellisuus

Koulutuksen tuloksia voidaan tarkastella niiden tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden kautta. Kirkpatrick on kehittänyt koulutuksen vaikuttavuuden mittaamiseen 4-portaisen ajattelumallin. Sen avulla voi pohtia sitä, mihin omalla koulutuksellaan pyrkii ja mistä haluaa sitten osallistujilta saada palautetta. Yleensä vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta pohditaan kurssin tai koulutuksen palautelomakkeiden kehitettäessä. Halutaan selvittää sitä, kuinka tyytyväisiä osallistujat ovat toteutukseen. Aina ei ehkä mietitä koulutuksen arviointia oppimisen tai opitun käyttöönoton kannalta. Olisi kuitenkin merkittävää selvittää myös oppimistuloksia ja opittujen asioiden käyttöönottoa.

Koulutuksen tuloksellisuus ja vaikuttavuus viittaavat koulutusjärjestelmän tai koulutusohjelman kykyyn saavuttaa tavoitteensa ja tuottaa haluttuja tuloksia. Näitä käsitteitä käytetään usein arvioimaan koulutuksen tehokkuutta ja merkitystä.

Tuloksellisuus kuvaa sitä, miten hyvin koulutusjärjestelmä tai -ohjelma saavuttaa sille asetetut tavoitteet ja tuottaa odotettuja tuloksia suhteessa käytettyihin resursseihin. Se mittaa koulutuksen tehokkuutta ja taloudellisuutta, ja siihen voi sisältyä esimerkiksi opetuksen laadun, oppimistulosten ja opiskelijoiden suoriutumisen arviointia.

Vaikuttavuus puolestaan viittaa koulutuksen tai koulutusohjelman aiheuttamiin muutoksiin tai vaikutuksiin yksilöiden, yhteisöjen tai yhteiskunnan tasolla. Se arvioi, miten hyvin koulutus tuottaa haluttuja pitkäaikaisia tuloksia ja vaikutuksia, kuten työllistymistä, taloudellista kehitystä, terveyttä, tasa-arvoa ja yhteiskunnallista osallisuutta.

Nämä käsitteet ovat keskeisiä koulutuspolitiikassa ja -johtamisessa, kun pyritään arvioimaan koulutusjärjestelmän tai -ohjelman kokonaissuoritusta ja merkitystä yksilöiden ja yhteiskunnan kannalta. Niiden avulla pyritään varmistamaan, että koulutusresurssit käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja että koulutus tuottaa haluttuja ja kestäviä tuloksia.

1. TASO	2. TASO	3. TASO	4. TASO
<p>1. Reaktiotaso = opiskelijoiden reaktioita eli osallistujien käsityksiä koulutusohjelmasta heti sen päätyttyä. Arvioinnissa tarkastellaan sitä, mitä osanottajat ajattelivat koulutuksesta tai sitä, miten he suhtautuivat siihen, minkälainen tunnetila koulutuksen päättyessä oli.</p>	<p>2. Oppimistaso = miten osallistujien tiedot ja/tai taidot lisääntyivät koulutusohjelman vaikutuksesta</p>	<p>3. Toiminnan tai käyttäytymisen taso = missä määrin osaamisen edistymistä tai koulutuksessa opitun soveltamista on tapahtunut työtehtävissä/työpaikalla koulutuksen jälkeen.</p>	<p>4. Tulostaso = mitä kestäviä vaikutuksia koulutukseen osallistumisella on ollut taustaorganisaation toimintaan tai toimintaympäristöön.</p>
TYTYVÄISYYS	TIEDON / TAIDON OPPIMINEN	MUUTOS – OPITUN KÄYTTÖNOTTO	TULOKSIA ORGANISAATIOSSA

1. Reaktiotasolla selvitetään opiskelijoiden reaktioita eli osallistujien tyytyväisyyttä eli käsityksiä koulutusohjelmasta heti sen päätyttyä. Arvioinnissa tarkastellaan sitä, mitä osanottajat ajattelivat koulutuksesta tai sitä, miten he suhtautuivat siihen, minkälainen tunnetila koulutuksen päättyessä oli.

2. Oppimisen tasolla selvitetään sitä, miten osallistujien tiedot ja/tai taidot lisääntyivät koulutusohjelman vaikutuksesta

3. Toiminnan tai käyttäytymisen tasolla selvitetään sitä, missä määrin osaamisen edistymistä tai koulutuksessa opitun soveltamista ja käyttöönottoa on tapahtunut työtehtävissä/työpaikalla koulutuksen jälkeen.

4. Tulostasolla organisaatiossa selvitetään, mitä kestäviä vaikutuksia koulutukseen osallistumisella on ollut taustaorganisaation toimintaan tai toimintaympäristöön

OSA 4 OPPIMISEN ARVIOINTI

Arviointi

Arviointi on prosessi, jossa arvioidaan ja arvostellaan jotakin tiettyä asiaa, ilmiötä tai suoritusta. Arvioinnilla pyritään yleensä selvittämään, miten hyvin jokin asia vastaa sille asetettuja tavoitteita tai standardeja. Oppimisen arviointi tarkoittaa oppimistulosten arviointia. Oppimisen arvioinnin ja arviointikriteerien tuleekin olla linjassa kurssille asetettujen osaamistavoitteiden kanssa.

Osaamista ei voi suoraan nähdä henkilöstä tai olettaa henkilöstä esimerkiksi jonkin aikaisemman perusteella. Tarvitaan arviointikriteerejä eli osaamisen tunnisteita, joiden avulla opiskelijan osaamista voidaan hänen opiskelutoiminnassaan tarkastella juuri tietyn koulutuksen yhteydessä.

Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että arviointikriteerien mukaisten oppimistulosten saavuttaminen on mahdollista kurssin aikana. Opettaja siis suunnittelee ja toteuttaa opetustaan tämän mahdollistamiseksi.

Arvioinnilla on väliä. Tutkimusten mukaan opiskelijat suuntaavat oppimistaan pitkälti sen mukaan, mitä ja miten oppimista arvioidaan. Sen tähden arviointikriteerien ja arviointimenetelmien valinta on hyvin tärkeä asia.

Oppimisen arviointia eri vaiheissa oppimisprosessia ja eri tavoilla

Diagnostinen arviointi soveltuu opiskelijan lähtötason selvittämiseen ennen kurssin alkua. Formatiivinen arviointi selvittää ja ohjaa opiskelijan edistymistä kurssin aikana. Summatiivinen arviointi tapahtuu kurssin lopussa. Siinä tarkastellaan sitä, kuinka hyvin opiskelija on saavuttanut kurssille asetetut osaamistavoitteet eli oppimistulokset.

Perinteisestä kohti osaamisperusteista arviointia

Ihmisen arviointiajattelu muuttuu hitaasti. Arvioimme herkästi sen mukaan, miten meitä on arvioitu. Olemme tottuneet tiettyyn ajattelutapaan arvioinnissa. Vaikka itse opettelemme uutta osaamisperusteista arviointia niin muille ympärillämme oleville se ei siirry sellaisenaan. Jokaisen on se itse pohdittava ja käsitettävä ymmärtääkseen sitä. Esimerkkinä voimme ajatella perhepiiriä. Isovanhemmat ajattelevat lastenlasten koulunkäynnistä ja siinä menestymisestä heidän omien koulukokemusten mukaan. Heille arviointi on ollut perinteistä kouluarviointia 4–10 asteikolla. Asteikko on pysynyt samana, mutta opetussuunnitelmat ovat nykyään oppimislähtöisiä. Näin ollen arviointikin on kouluissa muuttunut eri suuntaan.

4–10 perinteinen kouluarviointi

Meille kaikille on tuttua perinteinen kouluarviointi, jossa oppimista arvioidaan 4–10 asteikolla. Perinteisessä arvioinnissa 7 ja 8 arvosanoja on pidetty hyvänä tuloksena, 9 ja 10 arvosanoja erittäin hyvänä. Alle 7 numerot

ovat taas kuvanneet heikkoa oppimistulosta. Mutta mitä tällainen arviointi oikeastaan kertoo henkilön osaamisesta? Numero on symboli jollekin asialle, joka on yhteisesti 'päätetty', mutta ei kuitenkaan yhteisesti 'avattu' ymmärrettäväksi.

Meiltä kysytään joskus: minkä kouluarvosanan antaisit toiminnallemme? Tai joku kertoo, että sai 7+ kokeesta. Mitä sinulle tulee mieleen siitä? Tai joku saa 10 kokeesta. Mitä ajattelet?

Eri numeroilla annamme arvon eri asioille. 4–10 arviointiasteikolla 10 arvosana on se hyvä ja siitä alaspäin kaikki muut hieman heikompia. Heikkeneminen vain sitten etenee numero kerrallaan. 5 on se heikoin ennen hylättyä 4 suoritusta. Kouluarvosanojen ongelmana on se, että olemme sisäistäneet 4–10 symbolit numeroina, mutta emme ehkä kuitenkaan tiedä, mitä tietty symboli ihan oikeasti tarkoittaa henkilön osaamisen näkökulmasta.

1–5 korkeakoulujen arviointi

Korkeakouluissa, yliopistoissa ja ammatillisessa koulutuksessa on siirrytty 5-portaiseen arviointiin 1–5 EQF-muutoksen myötä. Tässä arviointiasteikossa on suuri ero verrattuna 4–10 arviointiin. 1–5 arviointiasteikko kulkee 1 arvosanasta eteenpäin kohti arvosanaa 5. Korkeakouluissa ja yliopistoissa 1 arvosana riittää tutkinnon myöntämiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että 1 osoittaa henkilön kohdalla tutkinnon myöntämisen kannalta riittävän osaamisen ao alueella. Se antaa oikeutuksen toimia ammatissa, johon valmistuu. Yksi ei siis tarkoita sitä, ettei osaa vaan sitä, että on saavuttanut tason 1. 1 kuvaakin osaamisen perustasoa eli sitä, että osataan jo jotakin jollakin peruslailla.

Jotta arviointia 1–5 tasojen mukaan on käytännössä mahdollista tehdä, on se kuvattava arvioijalle selkeästi. On kuvattava osaaminen kaikilla 3 osa-alueella: tiedollinen osaaminen, taidollinen osaaminen ja vastuunotto.

Kuvausta ei tarvitse tehdä jokaiselle 5 tasolle, vaan riittää että se tehdään tasoille 1–3–5. Käytännössä ei kannata tehdä kuvauksia jokaiselle 5 tasolle vaan tehdä ohje siitä, miten arviointivälinettä käytetään osaamista-soa määriteltäessä.

1–5 symbolit ja niiden suhde toisiinsa

1–5 osaamisessa taso 5 sisältää sekä tason 3 että tason 1 osaamisen. 3 taso sisältää tason 1. Osaaminen siis kumuloituu. 1 tarkoittaa perusosaamista, 3 taso laajenee laadullisesti 1 tasosta vaativammaksi kuitenkin sisältäen jo edellisen tason jne. 2 taso tarkoittaa, että on saavuttanut tason 1 ja osittain tason 3, muttei kokonaan. 4 taso tarkoittaa, että on saavuttanut tason 1 ja 3 ja osittain tason 5, muttei kokonaan.

Aloittelija-edistynyt-osaaja-arviointi

Vapaan sivistystyön arviointiin saattaa riittää arviointikriteerien kuvaaminen vain yhdelle tasolle. Kuitenkin käytännössä arvioinnin suunnittelua voi helpottaa, jos arviointikriteerejä suunnitellaan, vaikka aloittelija-edistynyt-tasoille tai aloittelija-edistynyt-osaaja-tasoille.

Aloittelija-edistynyt-osaaja-tasot tuovat vapaatavoitteisiin kursseihin vapaaseen sivistystyöhön arviointiajattelua, jossa eri vaatimustasoisille kursseille on helpompi suunnitella arviointia. Arviointikriteerithän tulee aina suunnitella siten, että kurssille osallistujan on mahdollista ne saavuttaa kurssin puitteissa. Siksi lyhytkestoinen aloittelijoille suunnattu kurssi yleensä arvioidaan erilaisin arviointikriteerein kuin vastaavan kestoisen edistyneemmille suunnattu kurssi. Mutta ei aina. Joskus samat arviointikriteerit sopivat molempiin esimerkkeihin. Käytännön arvioinnin suunnittelutyö osoittaa miksi.

Hyväksytty taso

Kurssi voidaan arvioida myös hyväksytty -kriteerein

Hyväksytyn tason määrittely on keskeinen osa opiskelijan osaamisen arvioinnin suunnittelua ja toteuttamista. Opettaja päättää kurssikohtaisesti, kuinka vaativa hyväksytty taso on. Hyväksytty taso kuvataan opiskelijalle. Päätökseen vaikuttaa kurssin osaamistavoitteet eli se, onko kysymys aivan uuden asian oppimisesta vai jatkokurssista, onko kurssi lyhyt vai pidempikestoinen. Hyväksytty arviointikriteerit voidaan valita arviointikehikon eri numeerisilta tasoilta.

Taidollisessa osaamisessa hyväksytyn taso voi tarkoittaa:

- opiskelija osaa toimia asianmukaisesti ohjattuna,
- osaa vaikka käyttää opittuja tekniikoita ja malleja,
- osaa vaikka noudattaa ohjeita tai sääntöjä, tai
- osaa perustella toimintaansa annetuilla ohjeilla,
- osaa toimia turvallisesti,
- toiminta voi olla omalähtöistä/ kokeilevaa/ kaavamaisista/ hapuilevaa jne.

Näissä edellä mainituissa vaihtoehdoissa on nähtävissä selkeää eroa toisiinsa verrattuna.

Pitääkin tarkkaan miettiä ja perustella, mikä on riittävä vaadittava osaamisen taso. Riittääkö se, että osaa toimia ohjattuna, vai pitäisikö pystyä selviytymään itsenäisesti, pitäisikö pystyä soveltamaan opittuja tekniikoita tai malleja, pitäisikö osata myös perustella, vertailla ja analysoida toimintaansa jonkun mukaan. Se mitä arvioidaan ja mikä arviointiin vaikuttaa, täytyy tehdä näkyväksi opiskelijalle ennakkoon.

KUVIO Kuvitteellinen esimerkki arviointikehikosta

TASON KUVAUS	TIEDOLLINEN OSAAMINEN	TAIDOLLINEN OSAAMINEN	VASTUUNOTTO
Kiitettävä Osaava			
Hyvä Edistynyt			
Tyydyttävä Aloittelija			
Neutraali			

Tässä esimerkissä on 3 kategoriaa. Siihen on suunniteltu kuvattavaksi 3 osaamisen tasoa: tyydyttävä, hyvä, kiitettävä tai osaava, edistynyt, aloittelija. Kurssilla käytettävä ja sovellettava hyväksytty taso voi asettua mille tahansa näistä kolmesta tasosta. Kurssilla sovellettava arviointikriteeristö voi koostua eri tasoista valituista asioista eli kriteereistä.

Arviointikäytänteiden suunnitteluprosessi

Jokaisessa oppilaitoksessa suunnitellaan arviointikäytännöt sopimaan omaan toimintaan ja ne suunnitellaan omannäköisiksi. Mikään ei estä vapaan sivistystyön oppilaitoksia suunnittelemasta yhteisiä arviointikäytänteitä tai suunnittelemaan arviointikäytänteitä yhdessä. Osaamisperusteisuus liittyy niin kurssisuunnitelmiin, opetuksen suunnitteluun, opiskeluun, arviointiin. Se on säädösten ja käytänteiden noudattamista, se on oppimistulosten tunnistamista ja tunnustamista. Se tarkoittaa henkilöstön ja opiskelijoiden informoimista ja perehdyttämistä asiaan.

Suunnitteluprosessiin liittyvät ainakin seuraavat asiat:

- Oppilaitoksen osaamisperusteiset arviointikäytänteet
- Oppilaitoksen osaamisperusteisen arviointikriteerien kehikon suunnittelu
- Ohjeistus ja opastus arviointikriteerien käyttöön ja soveltamiseen
- Kurssin osaamisperusteinen suunnittelu
- Kurssille sopivien arviointikriteerien valinta yhteisestä arviointikehikosta
- Arviointimenetelmien valinta sopimaan arviointikriteerien kanssa
- Arvioinnista informointi ja sopiminen opiskelijan kanssa
- Opiskelijan tekemä oman osaamisen dokumentointi
- Osaamisen arviointi kurssin eri vaiheissa
- Arvioinnista päättäminen kurssin päätteeksi
- Arvioinnin dokumentointi

Palaute ja sen merkitys osaamisen kehittymiselle

Palaute on olennainen osa opiskelijan arviointia. Opettaja arvioi ja antaa palautetta sekä oppimisesta että oppimisprosessista, sekä opiskelijan työskentelytavoista. Palautteen antaminen on tehokas tapa ohjata oppimis- ja työskentelyprosesseja. Arvioinnin ja palautteen tavoitteena on edistää oppimista, ohjata, rohkaista ja motivoida opiskelijoita sekä kehittää heidän itsearviointitaitojaan. Palautetta annetaan myös vahvistamaan opiskelijoiden positiivista minäkuvaa ja motivaatiota.

Arviointi ja palaute voivat olla ohjaavaa ja kannustavaa ja kehittävää. Tällöin keskitytään positiiviseen ja kriittiseen asenteeseen omia ja muiden toimia kohtaan. Kehittävää arviointia voi tapahtua koko oppimisprosessin ajan ja ohjata toimintaa. Tässä arvioinnissa sekä opiskelijalla että opettajalla on mahdollisuus ilmaista, mitä ja miten he ovat oppineet ja mitä ja miten he haluavat oppia tulevaisuudessa. Esimerkiksi jos opiskelijat ovat ratkaisseet ongelman omalla tavallaan, se ei tarkoita, että he olisivat väärässä tai erilaisia. Arviointi on ohjaavaa ja kehittävää, kun se yhdistää toimintojen arvioinnin ja niiden aktiivisen kehittämisen.

Palautteen tarkoituksena on edistää oppimista antamalla opiskelijoille mahdollisuus pohtia heidän aikaisempia ja nykyisiä oppimisprosessejaan. Palaute auttaa opiskelijoita ymmärtämään opiskelemaansa aihetta ja antaa heille ohjausta siitä, miten he voivat parantaa toimintaansa tulevaisuudessa.

Palaute voi keskittyä sekä menneisyyteen (feedback) että tulevaisuuteen (feed-forward). Tulevaisuuteen keskittyminen on tärkeää, mutta usein sitä ei huomioida palautetta annettaessa. Palaute voi olla arvostuksen ilmaistamista, mutta sen tehtävänä on myös antaa ideoita jatkuvaan kehittymiseen. Palaute toimii peilinä vastaanottajalle. Opiskelijat tarvitsevat "eteenpäin menoon kannustamista": ideoita siitä, miten edetä osaamisen kehityksessä. Palautteen lähtökohtana tulisi aina olla kehitys, ja muistettava se, ettei palautteen tule koskaan lannistaa vastaanottajaa.

Palaute on erinomainen tapa ohjata motivaatiota, asenteita ja opiskelijan ajatuksia aiheesta tai tehtävästä. Palaute auttaa opiskelijoita kehittymään ja oppimaan, ja se on keskeinen osa oppimista sekä ammatillista kehitystä. Palautetta annettaessa osoitamme arvostusta toisen henkilön työlle, kiinnostusta, kuuntelemme ja osoitamme kunnioitusta.

Palautetta voidaan antaa missä tahansa oppimisen vaiheessa. Puhumme usein palautteesta positiivisena ja negatiivisena, mutta koulutusten yhteydessä on parempi puhua rakentavasta palautteesta. Rakentava palaute koostuu myönteisistä kommentteista asioista, jotka menivät hyvin ja niitä tulisi kannustaa. Rakentavaa palautetta voidaan antaa myös asioista, jotka puuttuivat suorituksesta, ja siten oppia niistä asioista, jotka eivät menneet niin hyvin.

Rakentava palaute koostuu myönteisistä kommentteista, joilla suunnataan opiskelijaa kohti tulevaa, ja kommentteista, jotka auttavat opiskelijaa parantamaan suoritustaan. Joskus rakentavassa palautteessa voidaan nostaa esiin sellaisia asioita, joista opiskelijan kannattaisi luopua.

Opettajat voivat edistää oppimista tasapainottamalla positiivista ja negatiivista palautetta. He voivat nostaa esiin aikaisemmin eli menneisyydessä

tapahtuneita asioita, joita ei voi enää muuttaa, että antamalla neuvoja tulevaisuutta varten asioista, jotka voidaan muuttaa. Tämä antaa opettajille uuden paradigman palautteen ja ohjauksen prosessille.

Opettajat voivat kysyä kysymyksiä sekä menneisyydestä että tulevaisuudesta. Menneisyydestä: Miten mielestäsi meni? Mitkä asiat mielestäsi menivät hyvin? Mitä olisit tehnyt toisin? Ja tulevaisuudesta: Tietäen mitä tiedät nyt, mitä tekisit toisin seuraavalla kerralla? Mitä vältät seuraavalla kerralla? Mitä aiot tehdä varmasti seuraavalla kerralla?

Opettajan tulisi aina päättää palautekeskustelu puhumalla jatkosta eli tulevaisuudesta: Opettaja voi esittää kysymyksiä opiskelijan omista ajatuksista. Tämä auttaa opiskelijaa tuntemaan omistajuutta omasta toiminnastaan.

Palautteen tarkoituksena on parantaa opiskelijan suoritusta ja oppimistuloksia. Opettajat saavat paljon enemmän irti opiskelijoistaan, kun heidän lähestymistapansa on myönteinen ja keskittyy tulosten parantamiseen. Palautteella voi olla erilaisia tavoitteita. Opettaja haluaa ehkä motivoida, ohjata ja arvioida, muttei koskaan lannistaa vastaanottajaa. Motivaatio tuo energiaa opiskelijan työhön ja auttaa opiskelijaa jatkamaan eteenpäin. Palautteen antaminen on siis myös ohjaamista. Opettaja ohjaa auttaakseen ongelmatilanteissa ja selventääkseen tavoitteita, päämääriä ja työtapoja.

Opettajan tulisi tukea jokaisen opiskelijan yksilöllistä kasvua ja antaa ajantasaista ohjausta oppimisprosessin aikana. Yksi palautteen tarkoitus on auttaa opiskelijaa paremmin ymmärtämään itseään oppijana. Palaute voi vahvistaa opiskelijan minäkuvaa ja motivoida häntä työskentelemään.

Palautetta ja eteenpäin katsomista voi tehdä myös osana vertaisarviointia. Opiskelijat voivat oppia palautteen ja eteenpäin katsomisen taitoja opettajan avulla. Heidän tulisi ensin pohtia vertaispalautteen merkitystä ja tarkoitusta, miksi se on tärkeää palautteen antajalle ja vastaanottajalle. Tämän jälkeen he voivat miettiä, miten antaa palautetta ja kuinka antaa kehitysehdotuksia vertaisilleen.

OSA 5 ARVIOINTIKEHIKKO

Mitä arviointikehikolla tarkoitetaan?

Arviointikehikko on kehys ja malli, joka auttaa oppilaitoksia tai yksilöitä arvioimaan ja mittaamaan tiettyjä taitoja, osaamista tai suoritusta. Se tarjoaa strukturoidun lähestymistavan arviointiprosessiin ja usein sisältää kriteerit tai mittarit, joiden avulla arvioidaan, miten hyvin jokin tehtävä on suoritettu tai miten hyvin tietyt tavoitteet on saavutettu. Arviointikehikko voi olla hyödyllinen työkalu oppimisen edistämiseksi, henkilökohtaisen kehityksen tukemiseksi ja päätöksenteon tueksi esimerkiksi rekrytoinnissa tai koulutuksen suunnittelussa.

Arviointikehikot ammattikorkeakouluissa

Useissa Suomen ammattikorkeakouluissa on kuvattu opiskelijan osaamisen arviointi arviointikehikon avulla (katso kirja lopussa olevat liitteet). Kirjan lopussa on linkkeinä muutama AMK- ja YAMK-tason arviointikehikko. Näiden arviointikehikkojen avulla saada konkreettisemmän kuvan siitä, mitä arviointikehikko tarkoittaa.

Monissa ammattikorkeakouluissa vastuunotto on jaettu vielä useampaan osa-alueeseen. Näitä saattavat olla ryhmä- ja johtamisosaaminen, eettinen osaaminen, turvallisuusosaaminen. Näin halutaan painottaa eri osaamisalueiden merkittävyyttä ja tuoda arviointikriteerien kautta vaikuttavuutta tutkintoihin.

HUOM! Arviointikehikon arviointikriteerit sopivat käytettäväksi kaikilla keskenään hyvin erilaisilla ammattikorkeakoulututkintojen aloilla. Tutkintojen opintojaksojen osaamiskuvaukset ovat alakohtaisia, mutta arviointikriteerit tuovat korkeakoulututkintoon yhteiset pätevyysalueet, vaatimukset ja tasot. Näin eri alojen tutkinnot vaatimustasoiltaan ovat vertailtavissa keskenään. Arviointikehikko tuo koulutukseen tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta.

KUVIO Arviointikehikko, jossa osaamisen arviointikriteerit kuvaan eri taitotasoille 1–3–5 eri osaamisen osa-alueille

OSAA	TIEDOLLINEN OSAAMINEN	TAIDOLLINEN OSAAMINEN	VASTUUNOTTO
5			
3			
1			

Osaaminen kehittyy koko ajan

Korkeakoulututkinnot ovat pitkäkestoisia ja sen tähden niiden aikana opiskelijan osaaminen kehittyy kurssi kurssilta ja vuosi vuodelta. Tämän vuoksi ei riitä yksi arviointikuvaus. Korkeakouluissa osaamisen arvioinnin suunnittelu alkaa aina tutkinnon loppuvaiheen opiskelijan osaamisen arviointikriteereistä eli tutkinnon myöntämisen arviointikriteereistä.

Kun arviointikriteerit on asetettu tasolle 1 voidaan määritellä, mitä on valmistumisvaiheen tasojen 3 ja 5 arviointikriteerit. Valmistumisvaiheen kriteereistä voidaan myös johtaa kuvaukset tutkinnon alkuvaiheen kriteereihin. Esimerkiksi niin, että valmistumisvaiheen 1 on suunnilleen alkuvaiheen 5. Alkuvaihetta varten kuvataan sitten muille alemmille tasoille se, mikä on minimivaatimus (taso 1) ja siitä etenevä vaatimus (taso 3).

KUVIO Alkuvaiheen ja valmistumisvaiheen erojen hahmottaminen

OSAA	ALKUVAIHE		VALMISTUMISVAIHE
5	x		
3			
1			Kriteerit tutkinnon myöntämiseen

KUVIO Arviointikehikko, johon kuvataan erikseen arviointikriteerit alkuvaiheen opintojen ja valmistumisvaiheen opintojen arviointia varten

	ALKUVAIHEEN PÄÄOPINNOT (myös yksittäisen uuden kurssiaiheen arviointiin)			VALMISTUMISVAIHEEN PÄÄOPINNOT		
OSAA	TIEDOLLINEN OSAMINEN	TAIDOLLINEN OSAMINEN	VASTUUNOTTO	TIEDOLLINEN OSAAMINEN	TAIDOLLINEN OSAMINEN	VASTUUNOTTO
5						
3						
1						

Arviointikehikolla yhteinen käsitys arvioinnista

Oppilaitoksen arviointikehikolla voidaan ohjata kurssin suunnittelijan työtä heti alusta lähtien. Se myös tuo oppilaitoksen osaamislähtöiseen arviointiin yhdenmukaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Yhdenmukaisuus ja oikeudenmukaisuus ovat asioita, joilla on suuri merkitys opiskelijoiden yhdenvertaisessa kohtelussa. Näin oppilaitokseen tuodaan myös suunnitteluun laadukas työkalu, jonka kautta kaikki suunnittelijat ja kouluttajat ymmärtävät yhden keskeisin osan työstään. Kaikkia kursseja voidaan tarkastella yhteisen kehikon kautta. Näin kursseista tulee vertailtavia. Arvioinnin suunnittelu ei ole ainoastaan suunnittelijan tai opettajan henkilökohtainen ns. subjektiivinen näkemys asiasta, vaan se perustuu yhdessä päätettyyn käytänteeseen.

Arviointikehikko auttaa vapaatavoitteisen kurssin suunnittelussa

Arviointikehikolla tarkoitetaan siis selkeää kaikkien toimijoiden kesken jaettavaa kuvausta siitä, mikä millä tahansa kurssilla tai missä tahansa koulutuksessa voi olla opiskelijan osaamisen arvioinnin kohteena. Sen avulla kurssille voidaan valita sopivia arviointikategorioita ja kuvata arviointikriteerejä.

Voi tuntua nurinkuriselta aloittaa kurssin suunnittelu arvioinnin suunnittelusta, mutta osaamisen arviointi on kuitenkin se lopputulema, jota kohti ollaan menossa ja pyrkimässä, ja siksi sen on hyvä olla myös kurssin suunnittelun lähtökohtana. Kurssillahan pyritään tiettyyn osaamiseen, tiedolliseen, taidolliseen tai vastuunottoon.

Helposti kurssin suunnitteluvaiheessa voi käydä niin, että suunnitellaan taitavasti osaamislähtöinen kurssi osaamislauseineen ja sitten miettään 'päälle liimatusti', miten opiskelijan osaamista sitten arvioidaan. Suunnittelija ei välttämättä edes oikein osaa suunnitella osaamislähtöistä arviointia, koska kurssin osaamiskuvaukset tuntuvat jo samalta opiskelijan osaamisen kuvaukselta. Osaamisen arviointi on kuitenkin se, minkä kautta osaaminen tulee näkyväksi.

KUVIO Arviointikehikko aloittelija-edistynyt-osaaja-jatkumolla

OSAA	TIEDOLLINEN OSAAMINEN	TAIDOLLINEN OSAAMINEN	VASTUUNOTTO
osaaja			
edistynyt			
aloittelija			

Arviointikehikon suunnittelu

Arviointikehikon suunnittelu voidaan aloittaa katsomassa EQF-järjestelmän ns. yleisiä, kaikkia tutkintoja kuvaavia kriteerejä. Kehikkoa voidaan ajattelun apuvälineenä, kun pohditaan mikä omassa oppilaitoksessa voi olla vastaavasti kurssin hyväksytyin suorittamisen kriteereinä.

Seuraavassa on alkuperäisestä EQF-tekstistä käännetty ja muokattu teksti. Siinä osaamisen on jaettu kolmeen kategoriaan:

1. tiedollinen osaaminen
2. taidollinen osaaminen
3. vastuunotto

Kategorioiden avulla luokitellaan osaaminen ylemmän tarkastelutason näkökulmista. Tämä helpottaa suunnittelijan ja kouluttajan työtä. Joillakin kursseilla on oleellista kehittää ja arvioida tiedollista osaamista, joillakin taas taidollista osaamista. Ja on olemassa muitakin kategorioita. Koulu- maailmassa käytetään lisäksi paljon ns. yleisiä työelämäosaamisen kategorioita mm. reflektio-osaaminen, ryhmäosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, eettinen osaaminen, kansainvälisyysosaaminen. Kategoriat auttavat meitä kurssin arvioinnin suunnittelussa.

Tiedollinen osaaminen – taidollinen osaaminen

Osaamislähtöisessä ajattelussa onkin hyvä pohtia ensin kahta pääkategoriaa. Aina voidaan keskustella siitä, voidaanko tiedollinen ja taidollinen erottaa toisistaan. Taidolliseen sisältyy aina myös tietämistä. Tässä kuitenkin on kysymys siitä, että arviointivaiheessa voidaan valita se, mitä arvioidaan.

Jos arvioidaan tiedollista osaamista, niin se tarkoittaa opiskelijan kohdalla sitä, kuinka hän osaa osoittaa perehtyneensä opiskeltavan aihealueen tietoperustaan ja osaa käyttää siihen liittyviä käsitteitä. Osaaminen on tässäkin toimintaa: tietämisen osoittamista ja näkyväksi tekemistä dokumentein ja/tai kommunikoimalla.

Jos arvioidaan taidollista osaamista, niin se saattaa tarkoittaa sitä, kuinka opiskelija osaa toimia tilanteessa jonkun mukaisesti. Toiminta voi liittyä tekniikoihin, malleihin, välineisiin, turvallisuuteen. Siihen liittyy usein myös vaatimus kyetä perustelemaan toimintaansa.

Tiedollinen osaaminen

Tiedollinen osaaminen voi sisältää mm. seuraavien asioiden osaamista: käsite, tieto, symboli, teoria, ohje, ohjeistus, malli, lukeminen, ymmärtäminen, opitun dokumentointi, havainnointi, näkyväksi tekeminen, selostus, selittäminen, vastaavuuden etsiminen osaamiskuvauksiin, reflektointi, keskustelu, esittely. Opettaja voi valita omalla kurssissa tarkasteltavat ja käytettävät arvioinnin kohteet.

Osaava osaa käyttää asiantuntevasti ammattikäsitteitä

Edistynyt osaa käyttää johdonmukaisesti/systemaattisesti ammattikäsitteitä

Aloittelija osaa käyttää keskeisiä/yksittäisiä ja asianmukaisia ammattikäsitteitä ja näyttää/osoittaa tietoperustaan liittyvä osaamisensa

Tiedonhakuosaaminen

Kriteereihin voi lisätä, vaikka tiedonhakuosaamisen. Tiedonhaun osaaminen voi olla myös osa tiedollista osaamista. Se voidaan jakaa eri tasoille ja kuvata seuraavin lausein.

Osaava osaa etsiä tietoa tiedonhankintaprosessin mukaisesti

Edistynyt osaa etsiä tietoa alan keskeisistä tiedonlähteistä

Aloittelija osaa käyttää tiedonhaun perustekniikoita yksittäisissä tapauksissa.

Taidollinen osaaminen

Taidollinen osaaminen voi sisältää mm. seuraavien asioiden osaamista: tekniikka, malli, materiaali, prosessi, väline, laite, ympäristö, ohje,

sääntö, toiminta, tilanteen mukaisuus, eettisyys, turvallisuus, soveltaminen, perusteleminen, vertailu, analysointi, dokumentointi, esittely, opastus. Opettaja voi valita omalla kurssissa tarkasteltavat ja käytettävät arvioinnin kohteet.

Osaava osaa

- valita toimintaan soveltuvia tekniikoita ja malleja ja perustella valintansa
- suoriutua sujuvasti tehtäväkokonaisuuksista
- perustella toimintaansa asiakas-, käyttäjä-, käyttö- ja kohderyhmätilanteissa
- soveltaa oman alan keskeisiä malleja, menetelmiä, ohjelmistoja ja tekniikoita
- toimia itsenäisesti ja aloitteellisesti tavoitteiden suunnassa. Toiminta on usein joustavaa, järjestelmällistä, kehittämispainotteista, luovaa ja aktiivista.

Edistynyt osaa

- hahmottaa tehtäväkokonaisuuksia
- selviytyä itsenäisesti erilaisissa tehtävissä kulloisessakin toimintaympäristössä
- käyttää keskeisiä oman alan malleja, menetelmiä, ohjelmistoja ja tekniikoita
- toimia asiakkaiden, käyttäjien, kohderyhmien kanssa
- perustella, vertailla ja analysoida toimintaansa yleisillä ohjeilla
- soveltaa monipuolisesti opittuja tekniikoita ja malleja

Aloittelija osaa

- suoriutua yksittäisistä tehtävistä
- käyttää ohjatusti keskeisiä oman alan malleja, menetelmiä, ohjelmistoja ja tekniikoita
- ottaa huomioon toiminnassaan asiakkaat, käyttäjät ja kohderyhmät
- noudattaa sääntöjä ja ohjeita sekä perustella toimintaansa annetuilla ohjeilla

Vastuunotto

Ryhmä-, johtamis-, eettinen ja turvallisuusosaaminen voidaan jakaa eri tasoille ja kuvata seuraavin lausein:

Osaava osaa

- edistää ryhmän toimintaa
- noudattaa työturvallisuusohjeita vastuullisesti ja itsenäisesti
- huolehtia tiimin toiminnasta
- soveltaa oman alan eettisiä periaatteita tilanteen mukaan
- kriittisesti soveltaa ammattieettisiä periaatteita toiminnassaan

Edistynyt osa

- toimia tiimin jäsenenä tavoitteellisesti
- perustella toimintaansa oman alan eettisten periaatteiden mukaisesti

Aloittelija osaa

- toimia tiimin jäsenenä
- toimia oman alan eettisten (ammatti)periaatteiden mukaisesti
- toimia turvallisesti

Reflektio-osaaminen (osa vastuunottoa)

Osaava osaa

- kertoa, kuvailla ja sanallistaa osaamistaan, vahvuuksiaan ja kehittämis-kohteitaan
- verrata oman osaamisensa kehitystä esim. alkutasoonsa tai annettuihin tavoitteisiin nähden

Edistynyt osaa

- ottaa vastaan, arvioida ja huomioida palautetta, ja soveltaa sitä omaan osaamisen kehittämiseen
- havainnoida ja kuvata toimintansa vaikutuksia (esim. rooli ryhmässä)

Aloittelija osaa

- asettaa työlleen ja toiminnalleen tavoitteita
- havainnoida ja kuvata omaa toimintaansa

Opiskelutoiminnan laatu

Toiminnan laadulla tarkoitetaan sitä, miten opiskelija toimii opiskelutoiminnassaan. Toiminnan laatu on siis myös arviointikriteeri, joka asetetaan ennakkoon arviointikuvaukseen. Opiskelijan toimintaa tarkastelemalla nähdään minkä laatuista hänen toimintansa on.

Toiminta voi olla ohjeenmukaista, itsenäistä, johdonmukaista, kaava-
maista, omaehtoista, huomioon ottavaa, joustavaa, säännöllistä, tasalaa-
tuista, tarkoituksenmukaista, tilanteenmukaista, asiantuntevaa, vastuul-
lista, joustavaa, järjestelmällistä, kehittämispainotteista, luovaa, aktii-
vista, aloitteellista, siistiä, taitavaa, huolellista, yksittäisessä tilanteessa
tapahtuvaa. Valittavan tarkastelun kohteen on oltava sellaista, jonka opis-
kelija voi kohtuullisesti kurssin aikana saavuttaa opettajan suunnittele-
massa ja toteuttamassa opetuksessa.

Arviointikehikon käyttö arvioinnissa

Arviointikehikko ei ole sama kuin kurssin tai opintojakson arviointikriteerit. Arviointikehikkoa käytetään niin, että kurssille/opintojaksolle valitaan arviointikehikosta sopivat arviointikriteerit. Niitä ei kannata olla liikaa. Mitä enemmän kriteerejä yhdellä kurssilla, sitä enemmän se vie resursseja arvioijilta.

Opettaja tekee siis arviointikriteerien valinnan ja suunnittelee, mitkä arviointikriteerit sopivat ao. kurssille. Hän voi vaikka ajatella, että kurssilla painotetaan arvioinnissa erityisesti tiedollisen osaamisen osoittamista. Tai hän voi ajatella, että kurssilla opitut asiat osoitetaan taidollisen osaamisen kautta. Tai molempien.

Arviointikehikossa kuvatut kriteerit ovat sellaisia, että ne sopivat minkä tahansa kurssin ja aihealueen arviointiin. Arviointikriteerejä voidaan muokata kielellisesti ja sisällöllisesti sopimaan ao. kurssille.

Kurssin suunnitteluvaiheessa voidaan myös päättää saako kurssista numeerisen arvosanan vai arvioidaanko kurssi hyväksyty -kriteerein. Jos käytetään numeerista arviointia, pitää opiskelijoille kuvata, mitä arviointikriteerejä käytetään eri numeerisilla tasoilla.

Arviointikehikkoa käytetään erilaisten pätevyyksien, taitojen tai osaamisen arvioimiseen ja vertaamiseen tietyllä alalla tai koulutusohjelmassa. Käyttö riippuu arvioinnin tavoitteista ja kontekstista, mutta tässä on joitakin yleisiä tapoja, joilla arviointikehikkoa voidaan käyttää:

Arviointikehikkoa voidaan soveltaa monilla eri tasoilla, kuten yksittäisistä opiskelijoista ja oppimistilanteista aina koko koulutusjärjestelmään asti. Sen avulla voidaan saada tietoa oppimisen tuloksista, pätevyyksien vertailukelpoisuudesta ja koulutusjärjestelmien tehokkuudesta ja laadusta.

OSA 6 MENETELMIÄ OSAAMISEN ARVI- OINTIIN

Arviointimenetelmistä

Osaamisperusteinen arviointi edellyttää erilaisten menetelmien käyttöä, jotka mahdollistavat oppijoiden todellisten taitojen, osaamisen ja pätevyysien arvioimisen. Menetelmiä voidaan tarkastella sen mukaan, miten ne sopivat eri kategorioiden mukaisen toiminnan arviointiin eli tiedollisen, taidollisen ja vastuunoton arviointiin.

KUVIO Menetelmiä ja kategoriat

MENETELMIÄ	TIEDOLLINEN OSAAMINEN	TAIDOLLINEN OSAAMINEN	VASTUUNOTTO
Itsearviointi			
Vertais/ryhmäarviointi			
Portfolio			
Prosessin kuvaus			
Oppimispäiväkirja			
Tehtävä/oppimistehtävä			
Essee			
Arviointikeskustelu			
Video			
Reflektio			
Havainnointi			
Esittelytuokio/miniluento			
Jne.			

Seuraavaksi kuvausta muutamista arviointimenetelmistä.

Itsearviointi

Itsearviointi on tärkeä osa osaamisperusteista arviointia, jossa oppijat arvioivat omaa osaamistaan ja pätevyksiään suhteessa oppimistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Itsearviointi voi tarjota arvokasta tietoa oppijoiden omasta kehityksestä ja auttaa heitä tunnistamaan vahvuutensa ja kehityskohteensa.

Itsearviointilla on tärkeä rooli opiskelijan oppimisessa ja osaamisen kehityksessä. Itsearviointin kautta opiskelija oppii ohjaamaan ja hallitsemaan omia toimiaan. Itsearviointi on opiskelijan henkilökohtainen arviointi sen suhteen, miten hyvin hän edistyy ja on edistynyt niiden tavoitteiden suhteen, jotka kurssille asetettiin sekä mitä hän itselleen on henkilökohtaisesti asettanut.

Itsearviointia voidaan ohjata kysymyksillä 'miten toimin missäkin vaiheessa', 'millainen oli suoritukseni' ja 'miten onnistuin', 'miten saavutin tavoitteet'.

Tarkempia kysymyksiä voidaan käyttää, kuten: Mikä oli lähtötasoni uuden oppimisprosessin alussa? Miten saavutin asetetut tavoitteet? Miten työskentelin? Miten osallistuin ryhmäprosessiin? Missä onnistuin? Mikä osoittaa sen, mitä olen oppinut? Mitkä ovat vahvuuteni? Mitä minun pitäisi vielä kehittää? Mitä en vielä osaa tarpeeksi hyvin?

Itsearviointin kautta opiskelija oppii paljon myös itse oppimisprosessista, vertaamalla omaa lähtötasoa ja omaa aiempaa tietämystään prosessin alussa, kurssille asetettuja tavoitteita ja niiden saavuttamiseen tekemiään toimia.

Itsearviointin tukena voidaan käyttää oppimispäiväkirjaa ja portfolioa. Nämä ovat molemmat menetelmiä, joiden avulla opiskelija dokumentoi omaan opiskeluaan ja voi niihin dokumentoidun avulla tehdä itsearviointia oppimisprosessinsa eri vaiheissa. Itsearviointia voisi toteuttaa valmiilla kysymyksillä, kysymyslomakkeilla (paperilla tai

sähköisesti), osaamisarviointilla, ohjauskeskusteluissa jne.

Itsearviointiprosessissa voidaan käyttää valmiita arviointikriteerejä, joiden avulla opiskelija pohtii ja peilaa oppimistaan. Kriteerit auttavat tarkastelemaan ja jäsentämään omia työskentelyn tapoja ja tasoja. Kriteerit ovat arvioinnin laadullisia elementtejä eli vastaavat kysymykseen 'miten toimin'. 'Miten toimin' voi olla ohjeenmukaista, itsenäistä, johdonmukaista, kaavamaista, omaehtoista, huomioon ottavaa, joustavaa, säännöllistä, tasalaatuista, tarkoituksenmukaista, tilanteenmukaista, asiantuntevaa, vastuullista, joustavaa, järjestelmällistä, kehittämispainotteista, luovaa, aktiivista, aloitteellista, siistiä, taitavaa, huolellista, yksittäisessä tilanteessa tapahtuvaa.

Itsearviointiprosessi voi sisältää itsearviointin ja reflektiota. Reflektion kautta opiskelija tutkii, uudelleen tutkii ja harkitsee kokemuksiaan. Hän voi luoda uusia näkökulmia ja ymmärrystä sen suhteen, mitä on oppinut ja miten hänen työskentelynsä edistyy. Tämä prosessi saattaa synnyttää opiskelijalle jopa uutta tietoa ja ymmärrystä itsestään.

Vertais/ryhmäarviointi

Vertaisarvioinnissa opiskelija arvioi yksin tai muiden opiskelijoiden kanssa toisen opiskelijan tai vaikka pienryhmän osaamista tai toimintaa ennakoon määriteltyjen arviointikriteerien pohjalta. Vertaisarviointi mahdollistaa vertaisoppimisen, jolloin opiskelijat oppivat toisiltaan ja jakavat omaa osaamistaan. Vertaisarvioinnin suunnittelussa voidaan hyödyntää itsearvioinnissa kuvattuja käytänteitä

Vertaisarviointi on siis menetelmä, jossa opiskelijat arvioivat toistensa suorituksia ja antavat palautetta toisilleen. Tämä voi tarjota oppijoille erilaisia näkökulmia ja antaa heille mahdollisuuden oppia toisiltaan. Vertaisarviointi voi olla hyödyllinen menetelmä erityisesti ryhmätyö- ja projektiperusteisissa kursseissa.

Haastattelut

Haastattelut voivat olla hyödyllinen menetelmä osaamisperusteisessa arvioinnissa, erityisesti kun halutaan syvällisempää ymmärrystä oppijoiden osaamisesta, pätevyyksistä ja oppimisprosessista. Strukturoituja haastatteluja voidaan käyttää arvioimaan oppijoiden tietoja, taitoja ja asenteita.

Portfolio

Portfolio on opiskelijan oppimisen ja arvioinnin menetelmä. Se on opiskelijan henkilökohtainen oppimisprosessi. Portfolioarviointi on menetelmä, jossa oppijat kokoavat ja esittävät näytteitä omasta työstään, oppimisestaan ja saavutuksistaan. Portfolion avulla voidaan arvioida oppijoiden kehitystä ja osaamista monipuolisesti eri tilanteissa ja konteksteissa.

Portfolio on kokoelma opiskelijan töitä, jotka edustavat hänen tekemistään. Portfolioita on 3 päätyyppiä: työ- eli prosessiportfolio, esittelyportfolio ja arviointiportfolio. Portfolioprosessissa opiskelija kerää ensin töitä työportfolioon, sen jälkeen hän valitsee sitten näytteitä tästä esittelyportfolioon ja lopulta reflektoi oppimistaan kerättyjen näytteiden avulla.

Opettaja suunnittelee kurssin eli oppimisprosessin eri vaiheet. Oppimisprosessin aikana opiskelija opiskelee, tekee tehtäviä ja kerää dokumentteja portfolioonsa. Portfolio voi olla fyysinen kansio, johon opiskelijan työt ja itsearviointi tallennetaan, tai 'kansio' voi olla myös digitaalinen, jos kaikki mukaan otettava materiaali on digitaalisessa muodossa tai voidaan digitalisoida esimerkiksi matkapuhelimen kameralla. Tärkeintä on, että opiskelijalla on ennakkoon suunniteltu paikka, johon kerätä kaikki prosessin vaiheiset aineistot. Puhelimen kameralla voi helposti ja nopeasti eri vaiheissa dokumentoida kuvia ja videoita keskeisistä asioista, joista sitten voi myöhemmin koostaa portfolion.

Opettaja ohjaa opiskelijoita opiskelussa ja opiskelutoimintansa dokumentoinnissa sekä arvioi sitten opiskelua dokumenttien avulla. Portfolion kautta opiskelijat voivat kerätä näytteitä tulevia opintojaan varten ja muuta käyttöä varten.

Oppimisportfolio voi olla kokoelma opintotehtäviä ja niihin liittyviä dokumentteja kurssin tai jakson aikana. Se voi myös olla kokoelma töitä, jotka esittelevät opiskelijan ponnisteluja, edistymistä, saavutuksia ja taitoja. Opiskelija kokoaa ja valitsee näytteitä oppimisestaan, kuten suunnitelmia, tehtäviä, piirroksia, käsitekarttoja, projektityötä, artefakteja, esseitä, tiivistelmiä, videoita, valokuvia jne. Portfoliot voivat myös sisältää keskeneräisiä töitä, jotka kuvaavat tuotteen luomisen eri vaiheita. Portfolio ei siis ole vain täydellisen suorituksen kuvausta, vaan myös keskeneräisyys voi olla siinä läsnä.

Autenttinen arviointi

Oppijoiden suoritusten arviointi on yksi yleisimmistä osaamisperusteisen arvioinnin menetelmistä. Tämä voi sisältää esimerkiksi käytännön tehtävien suorittamista, projektitöiden toteuttamista, esitysten pitämistä tai muiden konkreettisten tehtävien suorittamista, joissa oppijoiden osaamista ja pätevyksiä testataan käytännön tilanteissa.

Prosessin kuvaus dokumenttiin

Opiskelija voi osoittaa osaamistaan esimerkiksi powerpoint -dokumentin kautta. Powerpointiin luodaan diasarja eri opiskelun aiheista, vaiheista, teemoista tai vastaavista. Dioihin sitten kuvataan kirjoittamalla ja kuvittamalla osaamista. Tässä hyvänä apuna matkapuhelimen kameralla tallennetut kuvat opiskelun vaiheista.

Videointi

Opiskelija voi videoita omaa opiskeluaan sen eri vaiheissa, sen erilaisia elementtejä lyhyin videopätkin. Lopuksi hän voi koostaa videopätkistä kokonaisvideon. Editointivaiheessa hän voi lisätä videoon tekstejä, symboleja ja muuta, joka informoi tavoitteen saavuttamisesta ja opiskelutoiminnasta. Editointi on verrattain helppoa esimerkiksi Microsoftin maksuttomalla videoeditorilla Clipchampilla.

Oppimispäiväkirja ja muistiinpanot

Oppimispäiväkirjan pitäminen on opiskelijan oppimismenetelmä. Opiskelija voi kerätä ajatuksiaan, selityksiään, kysymyksiään ja ongelmiaan opiskelemastaan aiheesta muistikirjaan.

Opiskelijat dokumentoivat oppimispäiväkirjaan oppimistaan tehdäkseen sen näkyväksi ja tullakseen tietoisiksi omasta oppimisestaan. Opiskelija voi kirjoittaa henkilökohtaisia ajatuksiaan ja odotuksiaan aiheesta. Opiskelija voi kirjata sinne ajankohtaiset oppimistavoitteet ja pohtia, miten ne voi saavuttaa. Opiskelija voi kirjoittaa henkilökohtaisia havaintoja, ajatuksia ja kokemuksia aiheesta muistikirjaan.

Opettaja voi myös ohjata opiskelijan päiväkirjaa esittämällä kysymyksiä, jotka innostavat ajattelemaan:

Mitkä ovat oppimistavoitteeni?

Miten aion työskennellä?

Mitä olen oppinut?

Mikä on merkityksellistä?

Miksi? Ja niin edelleen.

Muistikirja voi olla paperinen. Sinne on helppo tehdä muistiinpanoja, piirtää kuvia, tehdä käsitekaavioita, liimata leikkeitä, hahmotella asioita, kirjoittaa itselleen tehtäviä. Sitä voi värittää. Sanoja voi korostaa. Kysymyksiä voi esittää. Opiskelija voi myös symboleilla korostaa merkintöjään ja niiden merkitystä. Oppimispäiväkirja voi sisältää muistiinpanoja, piirroksia, mieli- tai käsitekarttoja, laskelmia, leikkeitä, kuvia, ongelmanratkaisua, lainauksia, muistutuksia tai mitä tahansa muuta, minkä opiskelija katsoo tärkeäksi dokumentoida oppimisprosessinsa aikana. Muistikirja voi olla myös digitaalinen. Tällöin opiskelija valitsee jonkin dokumentointipohjan, jonne aikoo tallentaa muistiinpanonsa.

Oppimispäiväkirja auttaa opiskelijoita keskittymään oppimiseen ja opiskeluun. Opettaja voi kurssin aluksi pyytää opiskelijoita pitämään päiväkirjoja joko paperilla tai digitaalisesti. Opiskelijoille oppimispäiväkirja voi olla tapa välittää ajatuksiaan ja tunteitaan opettajalle kirjallisesti. Opiskelijan oppimispäiväkirja on aina periaatteessa aina yksityinen. Se on tarkoitettu vain

opiskelijalle ja/tai, jos niin päätetään, myös opettajalle. Opiskelijat voivat siis käyttää oppimispäiväkirjoja dokumentoimaan oppimistaan oppimisprosessin aikana.

Oppimispäiväkirja voi olla joko vapaamuotoinen tai strukturoitu, jos opettaja antaa ohjeet siitä, miten sen tulisi tapahtua oppimisprosessin aikana. Oppimispäiväkirjoja voidaan käyttää myös oppimistehtävien tekemisen tapana. Opettaja voi pyytää opiskelijoita pitämään oppimispäiväkirjaa koko oppimisprosessin ajan. Tämä on yksi tapa ohjata ja tehostaa oppimista. Tässä tapauksessa opettaja voi lukea jokaisen päiväkirjan arvioidakseen opiskelijan aiheen ymmärrystä ja kuinka opiskelijan ajattelutaidot ovat kehittyneet. Oppimispäiväkirjalla on tärkeä rooli, kun opettaja pystyy niiden avulla näkemään, millaisia opiskelu- tai oppimisvaikeuksia opiskelijoilla saattaa olla, sekä heidän vahvuutensa ja heikkoutensa, tai ymmärryksensä ja väärinkäsityksensä.

Mitkä ovat sitten ne tärkeät asiat, jotka pitäisi kirjata oppimispäiväkirjaan?

Se riippuu tilanteesta. Tietystikään ei kaikkea mahdollista tarvitse kirjoittaa ylös. Muistiinpanot ovat havainnointia, asianmukaista kuuntelemista, avaintekijöiden valitsemista ja sen valitsemista, mitkä asiat ja tekniikat voivat olla hyödyllisempiä. Oleellisia asioita muistiinpanoissa olisivat otsikot, kysymykset, avainsanat, ehkä tarpeelliset numerot ja ydinasiat eli tärkeät asiat, jotka olivat merkittäviä juuri ao. asiayhteydessä.

Opiskelijat voivat kirjoittaa määritelmiä, esimerkkejä, selityksiä jne. Opiskelija voi myös käyttää värikoodeja muistiinpanoja tehdessään, merkitä otsikot ja tärkeät termit väreillä. Tämä auttaa järjestelyssä, asioiden esiin nostamisessa ja myöhemmin tietysti tärkeän tiedon löytämisessä.

Tehtävä/oppimistehtävä

Oppimistehtävä on, kuten nimestä voi päätellä, tehtävä, joka sisältää toimintaa oppimisen ohjaamiseksi ja mahdollistamiseksi. Oppimistehtävä on opettajalle tärkeä työkalu tai menetelmä auttamaan opiskelijaa oppimaan uusia asioita pedagogisesti merkityksellisellä ja ajattelevalla tavalla. Oppimistehtävät vaikuttavat opiskeluun, työskentelyyn ja oppimiseen, ja niitä voidaan käyttää myös ohjaamisessa.

Voit suunnitella oppimistehtäviä kaikenikäisille erilaisissa oppimisympäristöissä: luokkahuoneopinnot, verkkopohjaiset opinnot, projektit, työpaikat ja muut ympäristöt, joissa oppimista tapahtuu. Oppimistehtävät rakentavat suunniteltua oppimisprosessia samalla tavalla kuin luokkahuoneopetus tai luennot. Oppimistehtävät ovat erityisen keskeisiä verkkopohjaisessa opetuksessa.

Oppimistehtävä voi olla ohje työlle, jota käytetään opiskelijan ohjaamiseksi toimintaan, tiedonkäsittelyyn ja vuorovaikutukseen. Se voi olla ohje yksilö- tai ryhmätyöhön. Oppimistehtävä voi olla opiskelijoille annettu tehtävä suunnitella omaa työtään.

Parhaimmillaan oppimistehtävä on moninainen kokonaisuus, joka koostuu pienistä tehtävistä tai osista prosesseja, joissa opiskelija etenee askel askeleelta. Se voidaan rakentaa vaiheiksi, kuten: a. ensin... b. sitten... c. lopuksi. Tällä tavalla oppimistehtävä on yhtä haastava kaikille, koska opiskelijat voivat edetä omassa tahdissaan.

Oppimistehtävillä ohjaus

Voit ohjata opiskelijaa hankkimaan uusia taitoja ja tietoa käyttämällä oppimistehtäviä.

Voit ohjata sisältöä: mitä tietoa opiskelija käsittelee?

Voit ohjata tiedonhakuja: mistä opiskelija löytää tarvitsemansa tiedon?

Voit ohjata havainnointia ja ajatteluprosesseja: miten opiskelija käsittelee tietoa työskennellessään tehtävän parissa?

Voit ohjata oppimisprosessia: miten ohjaat ja miten annat palautetta?

Voit ohjata työskentelyä: miten ohjaat ja miten annat palautetta?

Voit ohjata ryhmässä työskentelyä tai ryhmätyötä: miten yksilö ja ryhmä työskentelee tavoitteellisesti?

Oppimistehtävän tavoitteena voi olla, että opiskelija oppii tekemään jotakin, hän oppii ajattelemaan, hän oppii opiskelemaan ja oppimaan.

Oppimistehtäväideoita

Omien ajatusten kirjoittaminen

Voit ohjata oppijoita kirjoittamaan ajatuksiaan käsiteltävistä asioista, jotta he voivat kehittyä omien ajatusten jäsentämisessä. Kirjoittamalla oppija luo ymmärrystä asiasta ja saattaa huomata missä kohden omilla tiedoilla on aukkoja. Kirjoittamisella on suuri merkitys käsitysten muodostamisessa ja rakentamisessa. Tekstin muokkaaminen ja taito kirjoittaa vielä parempaa, tarkempaa ja kuvaavampaa on yksi askel taitavamaksi ilmaisijaksi tulemisessa.

Esittäminen kuvallisesti tai käsitekaavioin

Kuvallinen ja käsitekaavioin tehtävä esittäminen edistää myös asioiden havainnollistamista ja selittämistä. Voit ohjata oppijoita kuuntelemaan tai lukemaan toistensa kirjoittamia ajatuksia käsiteltävistä asioista ja näin oppia toisiltaan.

Asioiden merkityksen pohdintaa

Oppimistehtävässä ohjaat ja aktivoit oppijaa kehittämään asioiden merkitysten pohtimisen ja etsimisen taitojaan. Oppimistehtävän kautta oppija tulkitsee jotakin kokemaansa ja samalla pohtii kohteena olevan asian tai kokemuksen merkitystä. Oppijat voivat muodostaa asioille henkilökohtaisia merkityksiä tai yhteisöllisiä merkityksiä ja jakaa niitä sovitulla tavalla keskenään.

Asioiden tarkoituksen pohdinta

Oppimistehtävässä ohjeistat oppijoita pohtimaan mitä jokin käsittelyn kohteena oleva asia tai tieto tarkoittaa ja mikä tuon asian tarkoitus on. Voit pyytää pohtimaan milloin ja missä jokin opittu tieto on mm. tarpeellista, hyödyllistä tai haitallista joko itselle, toiselle tai yhteisölle. Tehtävä kannattaa oppijoiden tehdä yhdessä muiden kanssa ja tarkkailla näkökulmien eroja.

Keskustelutaitojen kehittäminen

Keskustelutaidon kehittäminen on avain parempaan kommunikaatioon sekä työpaikoilla että kouluissa. Keskustelut ovat avain yhteistyön tekemiseen, koska yhä useampi työ vaatii useamman henkilön ponnistusta, yhteistyötä ja toimintaa ryhmässä. Työkeskustelu onkin asiantuntijatyön muoto.

- Miksi keskustelut ovat tärkeitä?
 - Miten kehittää/parantaa koulussa tai ryhmässä tapahtuvia keskusteluja?
- Miten yhteistyö voitaisiin saada toimivammaksi?
 - Miten oppijat voidaan saada kohtaamaan toisensa paremmin?
 - Miten tehdä asioita uudella tavalla?

Opiskelijat arvioinnin suunnittelijoina

Oppijoille voit antaa tehtäväksi suunnitella miten oppimistehtävää tullaan arvioimaan. He suunnittelevat sen mitä on arvioinnin kohteena, mistä saavutetun osaamisen voi tunnistaa ja miten arviointi toteutetaan.

Näin oppijat pääsevät pohtimaan ja vaikuttamaan siihen mikä juuri ao. tehtävässä on arvioinnin kannalta oleellista. Arviointihan ohjaa merkittävästi oppijoiden tapaa opiskella ja tehdä oppimistehtäviä. Arvioinnin kriteerejä pohtiessa oppijat oppivat arvokasta tietoa opiskelua ohjaavista

tekijöistä. Oppimistehtävään voidaan laatia myös vaihtoehtoisia arvioin-
teja, joista oppija voi valita itselleen sopivan.

Opiskelijat ohjeiden tekijöinä

Ohjeista oppijat tekemään toiminta- tai työskentelyohjeita toisilleen eri asioista. Ohjeita tekemällä oppija oppii kuvaamaan jonkin toimintaprosessin etenemistä. Esimerkiksi jos kehittämisen kohteena on peli ja siinä eteneminen, niin oppijat voivat kirjoittaa pelille toimintaohjeet. Tällaisessa työskentelyssä kehitytään kokonaisuuden hahmottamisessa ja asioiden selittämässä toisille. Jos oppijat suunnittelevat jonkin tuotteen tai palvelun, niin he voivat suunnitella niille käyttöohjeet. Oppijat oppivat havaitsemaan, tulkitsemaan, palastelemaan, kuvaamaan, kiteyttämään, selkiyttämään kohteena olevaa asiaa ja ohjeistamaan toisia. Toimintaohjeet ja käyttöohjeet kannattaa testata jollakin kohde- tai käyttäjäryhmällä, jotta voi havaita toimivatko ne vai pitäisikö niitä vielä kehittää.

Reflektio

Reflektio eli kokemusten pohdinta on keskeinen osa oppimista ja oppimisprosessia. Ilman pohdintaa opiskelijat saattavat opiskella ja kokea oppimisprosessin eri vaiheet, mutta eivät todella pysähdy miettimään niitä. Pohdinta tuo syvyyttä ja yksilöllisen näkökulman oppimiseen.

Oman opiskelun ja oppimisprosessien dokumentointi on reflektointiprosessissa tärkeää, koska silloin opiskelijat voivat tarkastella oppimisprosessiaan myös sen päätyttyä ja oppia siitä. Dokumentoinnin tavat ja menetelmät voivat vaihdella, mutta pääasia, että on jälkiä, jonne palata.

Pohdinta voi sisältää omien tekojen pohtimista, introspektiota, itsearviointia ja oppimisprosessin arviointia sen eri vaiheissa. Pohdinnan kautta opiskelijat saavat oivalluksia oppimisestaan. Opettaja voi ohjata pohdintaa ja pyytää opiskelijoita pohtimaan oppimistaan missä tahansa vaiheessa prosessia. On tärkeää kehittää erilaisia pohdintataitoja eri tilanteisiin.

Opettaja voi suunnitella pohdintaharjoituksia oppimisprosessin alkuun, sen aikana, sen loppupuolella ja sen päätyttyä.

Opettaja voi ohjeistaa opiskelijoita tarkastelemaan omia näkemyksiään asioista, omaa ajatteluaan ja selityksiään, omaa oppimisprosessiaan ja työtään sekä sitä, mitä he ovat oppineet ja mitä se merkitsee heille.

Minkälaisia ajatuksia minulla on käsiteltävästä aiheesta tai aiheesta?

Mitä tiedän jo?

Mitä minun on vielä tiedettävä tai taidettava?

Opiskelijat voivat myös käyttää pohdintaa tapana uudelleen ajatella opiskeluaan ja tekojaan havaintojensa, ajatustensa ja tunteidensa perusteella.

Onko se mitä opiskelen riittävästi minulle?

Mitä muuta haluan vielä oppia käsiteltävästä aiheesta tai aiheesta?

Miten olen työskennellyt ja opiskellut?

Miten voisin kehittää työskentelytapojani?

Kuinka voin nähdä saavuttamani tulokset?

Voinko tehdä jotakin uudelleen saavuttaakseni parempia tuloksia?

Mitä olen oppinut oppimisprosessin aikana?

Mikä on ollut erityisen merkityksellistä?

Mikä on ollut hyödyllistä minulle?

Mikä on ollut haasteellista ja miksi?

Työtehtävissä tai työpaikalla tapahtuva arviointi

Työpaikalla tapahtuva arviointi on menetelmä, jossa oppijoiden osaamista ja päteyyksiä arvioidaan käytännön toiminta/työympäristöissä.

Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä osaamisperusteiseen arviointiin soveltuvista menetelmistä, ja niitä voidaan soveltaa eri tavoin eri oppimistilanteissa ja konteksteissa. On tärkeää valita sopivat arviointimenetelmät kurssin tavoitteiden, oppimistulosten ja oppijoiden tarpeiden perusteella. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että arviointimenetelmät ovat oikeudenmukaisia, luotettavia ja päteviä.

OSA 7 OSAAMISPERUSTEISTEN KURSSIEN JA ARVIOINNIN SUUNNITTELU

A. Aloita tekemällä koulutukselle alkumääritykset

Koulutuksen alkumäärityksissä pohditaan mm. koulutuksen ideaa, aihetta, tarvetta, kohderyhmää, laajuutta ja tavoitteita. Näillä tehdään koulutuksen taustaelementit näkyviksi, jotta voi aloittaa yksityiskohtaisemman suunnittelun.

Hyödynnä koulutuksen alkumäärittelyissä alla olevia teemoja ja kysymyksiä. Niiden avulla saat muodostettua yhteisymmärryksen siitä, millaista koulutusta ollaan suunnittelemassa tai millaista koulutusta olet tilaamassa kouluttajalta. Alkumäärittelyjä voit hyödyntää koulutuskuvauksen tekemisessä.

Osaamisperusteisen kurssin suunnittelu voidaan aloittaa seuraavasti. Suunnittelija tietysti voi suunnitella itse valitsemassaan järjestyksessä.

1. Aihealueen valinta

Koulutuksen aihe ja aihealue luo puitteet ja fokuksen koulutuksen suunnittelutyön aloittamiselle. Aiheen voi alkuvaiheessa ilmaista työnimellä, vaikka kysymysmuodossa pohtien, mihin kysymykseen koulutuksessa etsitään vastausta. Koulutus voi käsitellä ilmiötä, teemaa, prosessia, ongelma-aluetta, järjestelmää, osaamista, konkin tiedon tai taidon oppimista, jossain kehittymistä tai harjaantumista.

Minkä aiheista koulutusta ollaan suunnittelemassa?

Mihin laajempaan asiaan se liittyy?

2. Koulutuksen tarve

Koulutusta suunniteltaessa kannattaa pysähtyä miettimään, mihin koulutuksella aidosti pyritään. Mikä sen tarkoitus on, kuka sitä tarvitsee ja mihin sitä tarvitaan. Koulutuksen tarvetta voidaan tarkastella yksilöiden, organisaation tai jonkun ryhmän näkökulmista.

Mihin koulutusta tarvitaan, mihin koulutuksella pyritään?

Millaisiin osaamistarpeisiin koulutus vastaa?

Miksi koulutukseen osallistutaan?

Mihin koulutuksessa opittuja tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää?

Mitä koulutuksella halutaan aikaansaada ja mihin vaikuttaa?

3. Kohderyhmän valinta

Koulutuksen kohteella tarkoitetaan niitä yksilöitä tai ryhmiä, joille koulutusta kaavaillaan ja/tai jotka ovat mielessä, kun koulutusta suunnitellaan. Siis heitä, joiden oletetaan kiinnostuvat koulutuksesta ja/tai osallistuvan koulutukseen. Kannattaa miettiä ns. ensisijainen kohderyhmä ja mahdolliset toissijaiset kohderyhmät. Kohderyhmän koko vaikuttaa merkittävästi suunnitteluun.

Kenelle koulutusta suunnitellaan?

Onko kysymyksessä pienemmälle ryhmälle tarkoitettu täsmäkoulutus, vai suurelle yleisölle yleisempi koulutus?

Kuinka hyvin kohderyhmä tiedetään tai tunnetaan?

Miksi kohderyhmä on valikoitunut koulutukseen?

Mitä tietoa kohderyhmästä tarvitaan koulutuksen suunnittelua varten?

4. Kurssin laajuus, pituus, kerrat

Koulutus suunnitellaan aina jonkun laajuiseksi ja pituiseksi kokonaisuudeksi. Laajuus voidaan ilmaista tunteina, kertoina, viikkoina, opintopisteinä, opintoviikkoina. Laajuutta voidaan tarkastella koulutuksen kokonaisaikana ja opiskeluun käytettävänä aikana.

Aika rajaa toiminnan mahdollisuudet ja säätelee suunnittelua. Aika on aina toimintaamme ohjaava luonnollinen raja. Aikaresurssi ohjaa koulutuksen aikaisen ajankäytön suunnittelua, ennakointia ja eri asioiden jakamista ajallisiin vaiheisiin. Suunnittelussa pitää muistaa, että opiskeluun varattu aika ja oppimiseen tarvittava aika eivät ole sama asia.

Mikä on koulutuksen kokonaisaika/kesto?

Miten kokonaisaika suunnitellaan käytettäväksi?

Kuinka pitkää tai laajaa koulutusta suunnitellaan?

Miten laajuus ilmoitetaan osallistujille?

Miten laajuus on suhteessa oppimistavoitteisiin?

5. Kurssin toteutustapa

Koulutus voidaan toteuttaa monin eri tavoin lähtien perinteisestä lähiope-
tuksesta, erilaisina monimuotototeutuksina, hybridinä toteutuksina tai eri-
laisina online-toteutuksina. Koulutuksen toteutustapa ja oppimisympäris-
tön valinta vaikuttavat suunnitteluun. Kannattaa valita tilanteeseen, ai-
heeseen ja kohderyhmään sopiva toteutusmuoto ja oppimisympäristö.

Toteutusmuotoja voi myös yhdistellä keskenään ja/tai käyttää ero toteu-
tustapoja oppimisprosessin eri vaiheissa. Koulutuksen oppimisympäristöllä
tarkoitetaan paikkaa, tilaa, yhteisöä tai toimintatapaa, joka tukee ja edis-
tää oppimista. Oppimisympäristöllä viitataan myös digitaalisiin jakamisen
ja kommunikoinnin välineisiin.

Miten ja missä koulutus toteutetaan?

Onko koulutus lähiopetusta, digitaalisuutta hyödyntävää lähikoulutusta,
käänteistä oppimista, hybridiä, lähi- ja etäosallistumisen mahdollistavaa
monipistekoulutusta, reaaliaikaista tai omaan tahtiin etenevää?

Mikä/mitkä oppimisympäristöt tukevat parhaiten koulutuksen tavoitteiden
saavuttamista?

Mikä on oppimisympäristöjen merkitys koulutuksessa?

Miten vaikuttaa oppimisympäristövalinnoilla koulutukseen osallistujien op-
pimiskokemuksiin?

6. Kurssikuvauksen laatiminen – mielikuvan luominen

Koulutuksesta kannattaa luoda itselle mielikuva ennakkoon. Mielikuva
suuntaa suunnittelua ja sen avulla luodaan ideaa siitä, minkälaista koulu-
tusta tavoitellaan, minkälainen se on tyyliältään, ilmapiiriltään ja tunnel-
maltaan. Lisäksi minkälainen kokemus se on tuleville osallistujille.

Minkälaiseksi tuleva koulutus kuvitellaan?

Minkälaista tunnelmaa ja ilmapiiriä tavoitellaan?

Mitkä adjektiivit kuvaavat tulevaa koulutusta?

Minkälaisen koulutuksen ja kokemuksen haluaa tarjota osallistujille?

7. Osaamistavoitteiden laatiminen

Koulutukseen laaditaan ja kuvataan oppimisen tavoitteet eli oppimistulokset → se minkälaiseen osaamiseen pyritään. Tavoitteet kuvataan aina mielellään osaamisena: mitä osallistuja osaa tehdä koulutuksen päättyessä. Osaamisen voi olla tiedollista osaamista, taidollista osaamista tai se voi liittyä asenteisiin/vastuunottoon tai työelämätaitoihin.

Osaamisen tavoitteet kannattaa ilmaista melko lyhyin lausein kurssin kuvaukseen. Osaamistavoitteita voidaan kuvata yksityiskohtaisemmin kurssin eri vaiheisiin/osioihin/kertoihin sekä myös tehtävien tasoilla. Tavoitteet ovat merkityksellisiä, sillä ne ohjaavat ja suuntaavat sekä suunnittelua että opiskelua.

Mitä tietoja ja/tai taitoja koulutuksen aikana opitaan?

Mitä työelämätaitoja koulutuksessa opitaan?

Miten oppimisen tavoitteet kuvataan?

Miten henkilökohtaiset tavoitteet selvitetään/otetaan huomioon?

8. Arvioinnin suunnittelu ja arviointikriteerien valinta

Opiskelijoiden käyttäytymiseen koulutuksen aikana vaikuttaa voimakkaasti tieto siitä, miten oppimista tullaan arvioimaan. Voidaan sanoa, että 'sitä saa mitä arvioi'. Arviointia voi tehdä kouluttaja, opiskelija, osallistujaryhmä. Oppiminen ja arviointi kuuluvat yhteen. Voidaankin sanoa, että vasta arvioinnin kautta oppiminen tulee 'valmiiksi'. Arviointi antaa palautetta oppimisesta, tavoitteellisesta työskentelystä, suorituksista tai kehittämisestä.

Mikä on arvioinnin rooli ja tehtävä omassa koulutuksessa?

Arvioidaanko oppimista ja miksi?

Miten tiedollista/taidollista/muun oppimista arvioidaan?

Milloin, kuka ja miten arvioi?

Mitä arviointikriteerejä ja menetelmiä käytetään?

Miten opiskelijoille tehdään näkyväksi se, mitä heiltä odotetaan?

B. Suunnittele rakenne ja oppimisprosessi

Hyödynnä koulutuksen rakennetta ja prosessia määritteleviä kysymyksiä, jotta mm. koulutukseen käytettävä kokonaisaika tulee käytettyä osaamistavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta järkevästi. Kannattaa pitää mielessä, että oppiminen vaatii aina aikaa. "Anna aikaa ajatella". On tärkeää, ettei sisältöä paisuteta enempää kuin on realistista käsitellä ja oppia käytävissä olevassa ajassa. Myös ohjaukselle on varattava aikaa.

Jos suunnittelet toteutusta kesäyliopistolle, niin voit hyödyntää kesäyliopistojen opintopistelaskuria (erillinen kesäyliopistojen työkalu), joka ohjaa kouluttajaa ennakoimaan kuinka paljon aikaa täytyy varata eri oppimismenetelmille (luennot, tehtävät, lukeminen).

1. Koulutuksen rakenne

Laajempi koulutuskokonaisuus kannattaa jakaa pienempiin käsiteltäviin/miellättäviin ja ajallisiin osiin; vaiheiksi, moduuleiksi, osiksi, teemoiksi, viikoiksi. Tämä luo rytmin koulutukseen. Se auttaa sekä koulutuksen suunnittelussa, kokonaisuuden hahmottamisessa, että opiskelijoiden opiskelussa. Lyhytkin koulutus tai koulutuskerta rakentuu osista.

2. Vaiheet/osat

Miten koulutuskokonaisuus jaetaan käsiteltäviin ja ajallisiin osiin esim. moduuleihin, teemoihin, viikkoihin?

Kuinka monta, ja minkä laajuista koulutuskertaa kokonaisuuteen sisältyy?

Miten koulutuksen rakenne tukee osaamistavoitteiden saavuttamista?

Missä järjestyksessä koulutuksen eri aiheita käsitellään opiskelijoiden kanssa?

Miten opiskelijoille kuvataan ja viestitään koulutusprosessin eteneminen?

3. Oppimisprosessi

Oppimisprosessilla tarkoitetaan pidempikestoista, useammasta oppimistilanteesta koostuvaa tavoitteellista koulutusta. Oppimisprosessia voidaan kuvata matkana, polkuna, tienä, etenemisenä.

Minkälainen opiskelijan oppimisprosessi on suunnitteilla? Mikä sitä kuvaa?

Miten oppimisprosessi etenee vaihe vaiheelta?

Miten oppimisprosessi jaetaan osaoppimisprosesseiksi? Miten niille kuvataan oppimisen tavoitteet (johdetaan osatavoitteet kokonaistavoitteista)?

Miten oppimisprosessin eri vaiheet tukevat opiskelijan tavoiteltavan osaamisen kehittymistä?

Miten oppimisprosessi(t) tehdään näkyväksi opiskelijoille?

Minkälainen osaoppimisprosessi rakentuu yksittäisen koulutuskerran sisälle?

4. Ohjaus- ja toimintasuunnitelma

Mitä ohjausta koulutukseen sisältyy?

Mitä ohjausta luvataan?

Miten ohjausta rakennetaan ennakkoon koulutusprosessin sisälle?

Millaista koulutukseen sisältyvä ohjaus on? (mm. sisällöllistä substanssiin liittyvää, oppimaan oppimisen tukemista, opiskelutaitojen ohjausta, palautetta)

Kuka ohjaa ja miten?

Kenen vastuulla ohjaus on?

Miten opiskelijoita aktivoidaan osaamistavoitteiden saavuttamiseen?

Kuinka oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan prosessin aikana (koulutuksen aikana: välitehtävillä, jatkuvalla havainnoinnilla, opiskelijan itsearviointilla, reflektoinneilla vai vasta koulutuksen lopussa)?

5. Viestintä koulutuksessa

Millainen koulutuslupaus opiskelijalle annetaan: mitä opiskelija osaa koulutuksen käytyään?

Miten opiskelijoille viestitään sisällöllisistä ja opiskeluun liittyvistä asioista

koulutuksesta?

Millaisia otsikoita / kysymyksiä käytetään havainnollistamaan koulutuksen rakennetta ja etenemistä?

Mitä työskentelyohjeita ja oppimistehtäviä tarvitaan?

Mitä opiskelijoiden työskentelyä ohjeistetaan oppimisprosessin eri vaiheissa?

Miten opiskelumateriaaleista tehdään saavutettavia?

Miten koulutuksen aikainen viestintä ja informointi opiskelijoiden suuntaan hoidetaan?

C. Valitse sopivat oppimisympäristöt ja toteutustavat

Missä oppimisympäristöissä koulutus järjestetään? Seuraavassa kuvaus erilaisista mahdollisuuksista.

Luokkahuone- ja monimuotokoulutukset

Luokkahuonekoulutus

Luokkahuonekoulutuksessa opiskellaan fyysisessä oppimisympäristössä kouluttajan johdolla. Opiskelu voi tapahtua kouluttajan suunnitelman mukaan erilaisissa ryhmäkokoonpanoissa.

Monimuotokoulutus

Monimuotokoulutuksessa yhdistetään eri opiskelumuotoja. Usein kurssilla on sekä lähiopetusta ja etäopiskelua mm. verkossa, työpaikalla, kirjastossa.

Blended learning /sulautuva oppiminen.

Sulautuva oppiminen tarkoittaa oppimisen ympäristöjen sulautumista. Oppimisympäristön sulauttaminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, että luokkahuoneessa hyödynnetään verkko-oppimisympäristöä (esim. Moodle tai

Padlet) ja nämä muodostavat kokonaisuuden, jossa opetus, opiskelu ja työskentely tapahtuu.

Online-koulutukset

Omaan tahtiin opiskeltava koulutus verkko-oppimisympäristössä

(esim. Google Classroom, Moodle, Padlet)

Ajasta ja paikasta riippumaton, yksilöllisesti ja omaan tahtiin opiskeltava online-toteutus. Verkko-oppimisympäristöön rakennetaan koulutuskokonaisuus, johon kuvataan oppimisprosessi eteneminen, ohjauksen muodot sekä mm. opinto-oikeusaika.

Kouluttajan työ, opiskelu ja opiskelun ohjaus suunnitellaan ja sisäänrakennetaan prosessiin etukäteen alusta loppuun ennen opiskelun alkamista.

Reaaliaikainen tilaisuus verkkoviestintävälineen kautta (Teams, Zoom, Whatsapp yms.)

Tilaisuus järjestetään reaaliaikaisena verkkokoulutuksena verkkoviestintävälineen kautta. Opetusmenetelmänä voi olla luento, pienryhmäopetus tai jokin muu.

Hybridikoulutustilaisuus verkkoviestintävälineen kautta (Teams, Zoom, Whatsapp yms.)

Reaaliaikainen hybridikoulutustilaisuus järjestetään lähikoulutuksena, johon voi etäosallistua verkkoviestintävälineen kautta. Osallistumistavasta riippumatta pyritään luomaan kaikille hyvä ja tasapuolinen osallistumiskokemus.

D. Suunnittele opiskelu- ja työmuotoja

Hyödynnä opiskelu- ja työmuotojen listauksia keskustelussa kouluttajan kanssa, se auttaa sinua koulutussuunnittelijan kirjoittamaan koulutuskuvausten, joka antaa täsmällisen realistisen kuvan koulutuksesta. Muista huomioida myös millainen ennakkomielikuva koulutuksesta halutaan antaa opiskelijalle, tukeeko valittavat työmuodot ennakkomielikuvan muodostumista. Huomio myös millainen koulutuslupaus opiskelijalle annetaan, tukevatko valitut työmuodot osaamistavoitteiden saavuttamista.

Millaisia työmuotoja kouluttaja käyttää eri vaiheissa, jotta osaamistavoitteet on mahdollista saavuttaa?

E. Suunnittele kurssin pedagogiset ratkaisut

Pedagogiikalla tarkoitetaan erilaisia tapoja, joilla opetus järjestetään, mm. erilaisia pedagogisia malleja ja käytänteitä.

Hyödynnä pedagogisia käytänteitä ja ideoita keskustelussa kouluttajan kanssa, kun päätätte miten koulutustilaisuus / koulutuskokonaisuus toteutetaan ja miten osaamisen arviointi tehdään, mitkä menetelmät palvelevat osaamisen arviointia, millaisten menetelmien kautta osaaminen todennetaan.

Millaisia pedagogisia käytänteitä kouluttaja käyttää, jotta osaamistavoitteet on mahdollista saavuttaa?

F. Valitse sopivat digitaaliset välineet

Opetuksessa ja opiskelussa voidaan käyttää erilaista digitaalisia laitteita, sovelluksia ja oppimisympäristöjä mm. opettamiseen, viestintään, opiskeluun, dokumentointiin, jakamiseen, yhteistyöhön, työskentelyyn.

Sovi kouluttajan kanssa tarkasti mitä tekniikkaa ja välineitä koulutuksessa käytetään, tarvitseeko kouluttaja teknistä tukea ja millaiset ohjeet opiskelijoille lähetetään etukäteen.

Mitä tekniikkaa ja välineitä koulutuksessa tarvitaan?

Milloin ja mihin niitä käytetään?

Mitä oppimisalustaa/sovellusta käytetään ja kuka sitä hallinnoi?

Mitä viestintävälinettä koulutuksessa hyödynnetään?

Verkkoviestintäväline/verkkokokousohjelma esim. Teams, Zoom, Whatsapp

Verkko-oppimisympäristö: Google Classroom, Pedanet, Moodle, Google site, Padlet

Yhteydenpito: Whatsapp, Signal, sähköposti, tekstiviestit

Anonyymi yhteistyö: Flīngā, Padlet, Google Jamboard

Kirjoittaminen: Google doc, Google slides

Dokumentointi: kamera

Tekniset välineet: tietokoneet, tabletit, mobiililaitteet

Selainsuositukset

Tekniset taidot

G. Laadi muistilista käytännön järjestelyjä varten

Tee muistilista ja siitä itsellesi huoneentaulu, joka auttaa sinua varmistamaan, että olet huomionnut kaikki keskeiset koulutussuunnitteluun ja koulutuksen käytännön järjestelyihin liittyvät näkökohdat. Tee muistilista niistä asioista, jotka koskevat juuri sinun koulutustasi.

LÄHTEITÄ JA LISÄLUKEMISTA

OPH Vapaa sivistystyö

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/vapaa-sivistystyo>

OPH Opas osaamisperusteiseen arviointiin vapaassa sivistystyössä

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/opas/7396550/tiedot>

EQF eurooppalainen tutkintojen viitekehys <https://europa.eu/euro-pass/fi/europass-tyokalut/eurooppalainen-tutkintojen-viitekehys>

HY Valtiotieteellinen tiedekunta. Käytännön yliopistopedagogiikkaa

<https://blogs.helsinki.fi/valt-yopeda/osaamistavoitteiden-asettaminen/>

Ignatius Maarit. Karelia AMK. Oppimisen tukeminen vertaisarvioinnin

avulla <https://www.karelia.fi/2023/01/oppimisen-tukeminen-vertaisarviointin-avulla/>

Manninen Jyri ja Luukannel Saara. Omaehtoisen aikuisopiskelun vaikutukset. Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö ry. 2009

Koli Hanne 2016 Innoita oppimaan.

Koli Hanne & Palander Mervi 2022 Onnistu kortit koulutussuunnitteluun

Vapaa sivistystyö ry <https://peda.net/yhdistykset/vst/mallisivu/historia-luonnos/historia>

AMMATTIKORKEAKOULUJEN ARVIOINTIKEHIKKOJA:

Laurea AMK Opiskelijan osaamisen arviointi AMK ja YAMK tasoilla

<https://www.laurea.fi/globalassets/koulutus/avoin-amk/arviointi-avoin-amk.pdf>

XAMK Opiskelijan osaamisen arviointikehikko

https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2020/07/arviointi_amk.pdf

OAMK Opiskelijan osaamisen arviointikehikko

https://vanha.oamk.fi//epooki/files/7514/4724/8952/LINKKI_1_amk-tutkinto-opiskelijan_arviointikehikko.pdf

